

Univerzita Hradec Králové  
Pedagogická fakulta  
Katedra sociální patologie a sociologie

**SOCIÁLNÍ CESTOVNÍ RUCH A JEHO ROZVOJ V ČR**  
**/Se zaměřením na cílovou skupinu seniorů/**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Alena Machová  
Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice  
Studijní obor: Sociální komunikace v neziskovém sektoru  
Vedoucí práce: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.



## Zadání bakalářské práce

**Autor:** Alena Machová  
**Studium:** P11855  
**Studijní program:** B7507 Specializace v pedagogice  
**Studijní obor:** Sociální komunikace v neziskovém sektoru  
**Název bakalářské práce:** **Sociální cestovní ruch a jeho rozvoj v ČR**  
**Název bakalářské práce AJ:** Social tourism and its development in the Czech Republic

### **Cíl, metody, literatura, předpoklady:**

Bakalářská práce se zabývá sociálním cestovním ruchem jako alternativou cestování pro sociálně znevýhodněné osoby. Cílem práce je zjistit možnosti účasti seniorů na cestovním ruchu jako způsobu plnohodnotného života a aktivního stárnutí. Obsahem empirického šetření je zjištění, jaké podmínky a přístupy k podpoře cestování seniorů vytvářejí subjekty působící v oblasti cestovního ruchu a jak senioři aktivně využívají tento druh cestovního ruchu. Práce navrhuje možnosti rozvoje tohoto typu cestovního ruchu a jeho zpřístupnění seniorům. Metody použité k šetření jsou dotazník a rozhovor.

### **Anotace:**

Bakalářská práce se zabývá sociálním cestovním ruchem jako alternativou cestování pro sociálně znevýhodněné osoby. Cílem práce je zjistit možnosti účasti seniorů na cestovním ruchu jako způsobu plnohodnotného života a aktivního stárnutí. Obsahem empirického šetření je zjištění, jaké podmínky a přístupy k podpoře cestování seniorů vytvářejí subjekty působící v oblasti cestovního ruchu a jak senioři aktivně využívají tento druh cestovního ruchu. Práce navrhuje možnosti rozvoje tohoto typu cestovního ruchu a jeho zpřístupnění seniorům. Metody použité k šetření jsou dotazník a rozhovor.

**Garantující pracoviště:** Katedra sociální patologie a sociologie,  
Pedagogická fakulta  
**Vedoucí práce:** prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.  
**Oponent:** PhDr. Václav Bělík, Ph.D.  
**Datum zadání závěrečné práce:** 24.6.2013

### **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

### **Poděkování**

Tímto bych chtěla poděkovat paní Ing. Evě Šimkové, Ph.D. a panu prof. PhDr. Blahoslavu Krausovi, CSc., za odborné vedení závěrečné práce a cenné rady a připomínky.

## **Anotace**

MACHOVÁ, Alena. *Sociální cestovní ruch a jeho rozvoj v ČR: Se zaměřením na cílovou skupinu seniorů*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 85s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá sociálním cestovním ruchem jako alternativou cestování pro sociálně znevýhodněné osoby. Cílem práce je zjistit možnosti účasti seniorů na cestovním ruchu jako způsobu plnohodnotného života a aktivního stárnutí. Obsahem empirického šetření je zjištění, jaké podmínky a přístupy k podpoře cestování seniorů vytvářejí subjekty působící v oblasti cestovního ruchu a jak senioři aktivně využívají tento druh cestovního ruchu. Práce navrhuje možnosti rozvoje tohoto typu cestovního ruchu a jeho zpřístupnění seniorům. Metody použité k šetření jsou dotazník a rozhovor.

**Klíčová slova:** cestovní ruch pro všechny, sociální cestovní ruch, podpora rozvoje sociálního cestovního ruchu, senioři, překážky v cestování

## **Annotation**

MACHOVÁ, Alena. *Social tourism and his development in the Czech republic: Focusing on targeted group of seniors*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 85 pp. Bachelor Degree Thesis.

This Bachelor Thesis is primarily about social tourism as an alternative to traveling for socially disadvantaged. The main goal of this work is to find out possibilities of participation of seniors when it comes to tourism as a way of experiencing adequate life and active aging. Contents of this empirical research is to determine the conditions and accessibility of tourism for seniors created by active subjects of the tourist trade, and the extent to which seniors actively make use of them. Work suggests the possible development of this kind of tourism, and ways to make it more available to seniors. Methods used for the research is a questionnaire and an interview.

**Key words:** Tourism for all, social tourism, supporting the development of social tourism, seniors, traveling obstacles

## Obsah

Úvod .....	9
1. Sociální cestovní ruch .....	11
1.1. Definice a pojem cestovního ruchu .....	11
1.2. Charakteristika sociálního cestovního ruchu.....	14
1.3. Sociální cestovní ruch v České republice.....	21
1.4. Příklady dobré praxe cestování seniorů Pardubického kraje .....	28
2. Senioři jako jeden ze segmentů sociálního cestovního ruchu .....	35
2.1. Demografický vývoj a jeho význam pro cestovní ruch.....	35
2.2. Vymezení cílové skupiny seniorů .....	37
2.3. Senioři a volný čas .....	41
2.4. Specifické potřeby a motivy seniorů v účasti na cestovním ruchu .....	44
2.5. Překážky omezující účast seniorů v cestovním ruchu.....	47
3. Průzkum postojů seniorů Pardubického kraje k možnostem účastnit se cestovního ruchu.....	52
3.1. Metodologie výzkumu.....	52
3.2. Výzkumný vzorek .....	57
3.3. Vyhodnocení výsledků průzkumu.....	59
3.4. Komplexní zhodnocení výsledků průzkumu a následné doporučení .....	70
Závěr.....	74
Seznam literatury a internetových zdrojů.....	76
Seznam tabulek a grafů .....	80
Seznam obrázků .....	81
Seznam příloh.....	82

## **Seznam použitých zkratk**

- BITS** Bureau international du tourisme social. Mezinárodní kancelář pro sociální cestovní ruch
- CR** Cestovní ruch
- ČR** Česká republika
- EU** Evropská unie
- OITS** Organisation internationale du Tourisme Social. Mezinárodní organizace sdružující instituce zabývající se sociální turistikou.
- WHO** World Health Organization. Světová zdravotnická organizace.



## ÚVOD

Žijeme v době, kdy snaha vzájemné pomoci a podpory nabývá stále více na významu. Být solidární, pomáhat překonávat překážky lidem, kteří jsou různými způsoby znevýhodněni se stává ve vyspělých zemích samozřejmostí. Příkladem solidarity je sociální cestovní ruch, jehož cílem je umožnit cestování co největšímu počtu lidí. Předpokladem rozvoje tohoto typu cestovního ruchu je cílená podpora zejména ze strany státních institucí podnikatelským subjektům a neziskovým organizacím, které se snaží svými aktivitami zmírnit překážky v cestování sociálně znevýhodněným občanům a skupinám. Tento druh cestovního ruchu je určen především osobám s nízkými příjmy, mezi které se řadí senioři, mládež, rodiny s dětmi a handicapovaní lidé. Záměrem sociálního cestovního ruchu je zvýšit dostupnost cestovního ruchu všem lidem bez jakékoliv diskriminace.

Bakalářská práce se zabývá sociálním cestovním ruchem se zaměřením na cílovou skupinu seniorů. Tento druh cestovního ruchu je jedním z účelných nástrojů, který umožňuje seniorům cestovat a tím je zapojuje do aktivní účasti ve společnosti. Sociální cestovní ruch se dostává stále více do povědomí společnosti a je mu věnována stále větší pozornost. V řadě evropských zemích má sociální cestovní ruch dlouholetou tradici a je výrazně podporován Evropskou unií. Také v České republice dochází k jejímu pozvolnému rozvoji a to zejména formou finanční podpory ze strany státních institucí jednotlivým subjektům, které se snaží rozvíjet sociální cestovní ruch.

Ve své bakalářské práci řeším problematiku účasti seniorů na cestovním ruchu. Toto téma je aktuální, neboť senioři mají dnes významné postavení ve společnosti. Je to dáno demografickým trendem stárnutí populace. Každým rokem se zvyšuje podíl seniorů v populaci a předpokládá se, že tento trend bude pokračovat i nadále. Senioři dnes patří mezi výrazně početnou skupinu, kterou nelze opomíjet a je nutné, aby společnost vytvářela vhodné podmínky pro jejich kvalitní a plnohodnotný život.

Je nesporné, že seniorské období se dá prožít plnohodnotně, pokud jsou senioři aktivní a věnují se svým koníčkům, zájmům a zálibám. Zvolila jsem si téma sociálního cestovního ruchu, protože právě cestování je jedna z aktivit, která významně pomáhá seniorům k jejich kondici, zdraví, radosti z pohybu a poznání. Zároveň přispívá k navazování kontaktů, které napomáhají ke společenské integraci. Je to jeden z mála

koníčků, který má tak široké spektrum funkcí. Cestovní ruch se stal neodmyslitelnou součástí způsobu života společnosti i jednotlivce, pro mnohé je potřebou a nutností.

Sociální cestovní ruch se dostává stále více do popředí a jeho další rozvoj závisí na vytváření vhodných podmínek, jak ze strany státních institucí, tak i dalších nestátních organizací zabývajících se volnočasovými aktivitami seniorů a dalších organizací působících v cestovním ruchu. Bakalářská práce se zabývá sociálním cestovním ruchem, který je typem cestovního ruchu, jehož záměrem je zvýšená dostupnost cestovního ruchu pro všechny, pro které je účast na cestovním ruchu ztížena. Jednou z cílových skupin, kterou se práce zabývá jsou senioři.

Cílem práce je zjistit, jaké životní okolnosti částečně nebo zcela brání seniorům v účasti na cestovním ruchu. Práce zjišťuje možnosti účasti seniorů na cestovním ruchu a jaká forma pomoci je seniorům poskytována ze strany veřejných institucí, aby se senioři mohli plnohodnotně věnovat cestování a byly tak eliminovány okolnosti, jakými jsou špatná finanční situace, snížená pohyblivost nebo osobní izolace. Práce by měla být inspirací pro všechny, jejichž práce souvisí s činností se seniory.

Bakalářská práce je rozdělena na tři části. V první části je obecně definován cestovní ruch, jeho členění a společenské hledisko. Dále je zde charakterizován sociální cestovní ruch a jeho historie. Tento druh cestovního ruchu je představen v dokumentech EU, kde je zároveň zmíněn projekt Calypso. Projekt Calypso je hlavním nástrojem podpory cestování znevýhodněných skupin obyvatel. Práce se dále zaměřuje na sociální cestovní ruch v České republice, který je podporován v rámci Národního programu podpory cestovního ruchu. Jsou zde uvedeny subjekty, které mohou svojí činností významně přispět k rozvoji sociálního cestovního ruchu. Dále jsou zde popsány příklady dobré praxe podpory cestování seniorů v Pardubickém kraji. Druhá část se zabývá cílovou skupinou seniorů a je zde uvedeno, co pro seniory znamená navýšení volného času, jaký je jejich vztah k cestovnímu ruchu a jaké jsou jejich potřeby a motivy při účasti na cestovním ruchu. Závěrem jsou zde zmíněny jednotlivé překážky, které seniory omezují v aktivním cestování. Ve třetí části jsou pomocí dotazníkového šetření zjišťovány názory seniorů Pardubického kraje k možnostem účastnit se cestovního ruchu a jaké životní okolnosti jim částečně nebo zcela brání v účasti na cestovním ruchu. Na základě zjištěných údajů jsou zde další doporučení, která by mohla vést ke zlepšení rozvoje sociálního cestovního ruchu.

## 1. Sociální cestovní ruch

### 1.1. Definice a pojem cestovního ruchu

Cestovní ruch je významný socioekonomický jev, který můžeme charakterizovat jako oblast osobní spotřeby, kdy jsou uspokojovány potřeby člověka, jedná se zejména o potřebu odpočinku, poznávání a společenské komunikace.

„Cestovní ruch je komplexní společenský jev, zahrnující aktivity osob cestujících mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem zábavy, rekreace, vzdělávání, pracovní či jiným účelem“.<sup>1</sup>

Podle účelu /motivu/ cesty a způsobu realizace rozlišujeme různé formy a druhy cestovního ruchu znázorňuje **tabulka č.1:**

**Tabulka č.1: Formy a druhy cestovního ruchu**

<b>Formy CR (podle motivu účastníků)</b>	<b>Druhy CR (podle způsobu realizace)</b>
<i>Rekreační</i>	<i>Z hlediska území (domáci, zahraniční)</i>
<i>Kulturně poznávací</i>	<i>Podle délky pobytu (krátkodobý, dlouhodobý)</i>
<i>Sportovně turistický</i>	<i>Podle vlivu na platební bilanci státu (aktivní, pasivní)</i>
<i>Zdravotně orientovaný</i>	<i>Podle způsobu zabezpečení cesty a pobytu (organizovaný, neorganizovaný)</i>
<i>Přírodní</i>	<i>Podle příslušnosti účastníků ke skupině (individuální, skupinový)</i>
<i>Venkovský</i>	<i>Podle způsobu financování (komerční VOLNÝ, sociální VÁZANÝ)</i>
<i>Vzdělávací</i>	<i>Podle dopadu na životní prostředí (měkký, tvrdý)</i>
<i>Kongresový</i>	
<i>CR se společenskými motivy</i>	

Zdroj: D.Drobná, E.Morávková. *Cestovní ruch: pro střední školy a pro veřejnost.*<sup>2</sup>

Nejdl ve své publikaci uvádí, že cestovní ruch zaznamenal v posledních desetiletích řadu změn, které významně přispěly k jeho rozvoji. Mezi zásadní změnu můžeme zařadit skutečnost, že cestování se stalo součástí způsobu života společnosti i jednotlivce a má přímou vazbu na lidské potřeby, na jejich strukturu a priority

<sup>1</sup> ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2. s.83

<sup>2</sup> DROBNÁ, Daniela a Eva MORÁVKOVÁ. *Cestovní ruch: pro střední školy a pro veřejnost*. 2. upr. vyd. Praha: Fortuna, 2010, 200 s. ISBN 978-80-7373-079-6. s.14-15

uspokojování.<sup>3</sup> Cestovní ruch se stal komplexním společenským jevem, který plní důležité společenské funkce:

- Podílí se na všestranném rozvoji osobnosti.
- Umožňuje obnovu duševních a fyzických sil.
- Je nástrojem preventivně léčebného působení.
- Slouží k účelnému využití volného času.
- Pomáhá vytvářet nový životní styl.
- Slouží jako nástroj vzdělávání a kulturní výchovy člověka.
- Přispívá k vzájemnému poznání a porozumění mezi lidmi.
- Motivuje k získávání jazykových znalostí.
- Slouží k výměně informací a vědeckých poznatků (kongresová turistika).
- Vytváří řadu pracovních příležitostí.<sup>4</sup>

Cestovní ruchm je dnes vnímán jako významný společenský fenomén a v současné době je kladen důraz na jeho sociální, kulturní a politický význam.<sup>5</sup> Podle Kotíkové je na cestovní ruch nahlíženo jako na rozsáhlý společenský jev a v této souvislosti se stal předmětem výzkumu řady vědních oborů: geografie, ekonomie, psychologie, sociologie a jiných.<sup>6</sup> “ *Daleko více než kdykoli dříve platí, že cestovní ruch již není pohodlný hotel, dobré jídlo a pláž u moře, ale že cestovní ruch jsou prožitky a dojmy, naplnění tužeb, touha po dobrodružství a nových zážitcích, sny, představy. To znamená, že je*

---

<sup>3</sup> NEJDL, Karel. *Management destinace cestovního ruchu*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 204 s. ISBN 978-80-7357-673-8. s.11

<sup>4</sup> Vymezení cestovního ruchu. *CzechTourism* [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz/>

<sup>5</sup> SIDIROPULU JANKŮ, Kateřina a Radim MARADA. *Život v pohybu*. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2006, 182 s.

<sup>6</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.18-19

*třeba vnímat cestovní ruch jako obor, kde se začíná uplatňovat psychologie a sociologické disciplíny“.*<sup>7</sup>

Sociologie zkoumá společnost jako systém a strukturu. Předmětem sociologie cestovního ruchu je zkoumání společnosti, sociálních jevů a procesů. V cestovním ruchu je sledováno sociální chování účastníků cestovního ruchu, vzájemné vztahy mezi návštěvníky a místními obyvateli, jejich zvyky apod. Psychologie se zaměřuje na uspokojování potřeb lidí, to znamená, jak mají možnost realizovat své zájmy v cestovním ruchu, jaká je jejich motivační struktura.<sup>8</sup>

Štýrský a Šípek uvádějí, že cestovní ruch je zároveň jednou ze složek životní úrovně, kdy vedle ekonomického přínosu nemůžeme opomíjet i skutečnost, že se významně podílí na všestranném rozvoji osobnosti člověka, je fenoménem, který může naplnit přání, potřeby a touhy. *“Cestování je téměř ideální nabídka prožitku vlastní identity, je výzvou setkat se s vlastním zvládnutím proměnlivosti prostoru, obecně prostředí, vlastních prožitků i nevyhnutelného zažívání nejistoty.”*<sup>9</sup>

Podle Tittelbachové (In Fazik) lze konstatovat, že s postupným vývojem cestovního ruchu byly zaznamenány nové trendy a motivace jednotlivých účastníků v cestovním ruchu. Prostorem pro výzkum se tak staly podmínky a motivy turistů v účasti na cestování. Kvalifikované dlouhodobé průzkumy a prognózy o vývojových trendech v turismu z pohledu podmínek pro cestování jsou dosud ojedinělé. Zkoumání vlivu cestování na rozvoj člověka v oblasti turismu zatím chybí.<sup>10</sup>

---

<sup>7</sup> FAZIK, Alexander. *Čítanka: Sociologie volného času a cestovního ruchu: (výběr statí, textů a klíčových citací z děl pojednávajících o sociologii volného času a cestovním ruchu)*. 1. vyd. V Praze: Vysoká škola obchodní, 2011. 297 s. ISBN 978-80-86841-35-9. s.191

<sup>8</sup> FAZIK, Alexander. *Čítanka: Sociologie volného času a cestovního ruchu: (výběr statí, textů a klíčových citací z děl pojednávajících o sociologii volného času a cestovním ruchu)*. 1. vyd. V Praze: Vysoká škola obchodní, 2011. 297 s. ISBN 978-80-86841-35-9. s.177

<sup>9</sup> ŠTÝRSKÝ, Jiří a Jiří ŠÍPEK. *Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace: kapitoly z geopsychologie*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 164 s. ISBN 978-80-7435-114-3. s.109-111

<sup>10</sup> TITTELBACHOVÁ, Šárka. *Věda výzkum a vzdělání v turismu – cesta ke zvýšení konkurenceschopnosti turistických destinací*. In: FAZIK, Alexander. *Čítanka: Sociologie volného času a cestovního ruchu: (výběr statí, textů a klíčových citací z děl pojednávajících o sociologii volného času a cestovním ruchu)*. 1. vyd. V Praze: Vysoká škola obchodní, 2011. 297 s. ISBN 978-80-86841-35-9. s.279

Moderní cestovní ruch zaznamenal vývojově tři motivace. Mezi první se řadí psychická a fyzická relaxace, která je hlavně vázána na primární zdroje jakými jsou přírodní krásy a s tím související pobyt v přírodě. V tomto období vzniká např. Klub českých turistů. Do vývojově druhé motivace lze řadit poznávání cizích kultur a odlišného prostředí, která vzniká v důsledku společenského vývoje a technologické inovace, které tuto motivaci podmiňují. Jako třetí, nejnovější, je považován trend, kde je uplatňován výrazný podíl kontaktních forem cestovního ruchu, zde řadíme nejrozličnější návštěvy veletrhů, kongresů, konferencí, seminářů, kulturně zábavných a sportovních akcí, ale také návštěvy známých a příbuzných. Zahrnuje zároveň účast na služebních cestách, vzdělávacích kurzech a školeních.<sup>11</sup>

Motivací rozumíme vnitřní sílu člověka, která podněcuje a zároveň usměrňuje lidské jednání a prožívání pro dosažení určitého cíle. Motivace činnosti je souhrnem různých potřeb a motivů, které mohou tuto motivaci ovlivňovat. Mezi zdroje motivace řadíme potřeby, zájmy, hodnoty, ideály a návyky.<sup>12</sup>

## 1.2. Charakteristika sociálního cestovního ruchu

Sociální cestovní ruch je druh cestovního ruchu, který se pozvolna dostává do povědomí obyvatel a zažívá renesanci. Do rozvoje tohoto typu cestovního ruchu je zapojena řada organizací, jejichž cílem je vytvořit vhodné podmínky pro cestování všem vrstvám obyvatelstva. Svojí aktivitou a vhodnou formou pomoci se snaží nabídnout takové produkty, které vycházející ze specifických potřeb jednotlivých skupin znevýhodněných obyvatel.<sup>13</sup>

Podle Zelenky a Páskové je “ *Sociální cestovní ruch typologizovaný podle způsobu hrazení nákladů, část nákladů nebo celé náklady na cestování pro sociálně znevýhodněné osoby (vysoký věk, nízké příjmy, tělesné nebo duševní postižení) nebo pro*

---

<sup>11</sup> PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008, 298 s. ISBN 978-80-7041-658-7. s.20-21

<sup>12</sup> FIŠEROVÁ, Věra. *Volný čas a jeho animace v cestovním ruchu*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola hotelová v Praze 8, 2008, 91 s. ISBN 978-80-86578-87-3. s.21

<sup>13</sup> INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. V Tribunu EU vyd. 1. Praha: Tribun EU, 2008. 89 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-407-5. s.8

osoby v rámci motivačních programů hradí instituce, stát, zaměstnavatel nebo nadace apod. V EU je podporován projektem Calypso<sup>14</sup>.

Sociální cestovní ruch má také hospodářské účinky. Vzhledem k tomu, že se rozvíjí v mimo sezónním období, přispívá k naplňování kapacit zařízení cestovního ruchu. Z tohoto důvodu má sociální cestovní ruch velký vliv na zaměstnanost a zvyšování sociální a ekonomické stability.<sup>15</sup>

### **Historie sociálního cestovního ruchu**

Koncept cestovního ruchu pro všechny vznikl ve Velké Británii, kde byla v roce 1989 prezentována zpráva pod tímto názvem. Tato zpráva byla vypracována ve smyslu povzbudit jednotlivé subjekty průmyslu cestovního ruchu, se záměrem vytvoření kvalitní nabídky produktů, které by vyhovovaly speciálním potřebám souvisejících se stavem klientů.<sup>16</sup>

Důležitou roli v uplatňování principů cestovního ruchu pro všechny sehrává Mezinárodní kancelář pro sociální cestovní ruch (BITS), která byla založena 7. června 1963. Jedná se o mezinárodní neziskovou organizaci, která usiluje o zpřístupnění cestovního ruchu lidem, pro které není z různých důvodů účast na cestovním ruchu dostupná nebo je obtížná a to především z důvodu tíživé finanční situace, zdravotního stavu nebo osobní izolace. Jedná se o rodiny s dětmi, mládež, seniory a zdravotně postižené.<sup>17</sup>

### **Sociální cestovní ruch v dokumentech EU**

Cestovní ruch pro všechny představuje prioritu Evropské unie. Cílem EU je zajistit, aby zážitky z cestovního ruchu byly dostupné všem obyvatelům bez diskriminace.

---

<sup>14</sup> ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2. s.532

<sup>15</sup> ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. V Praze: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5. s.340

<sup>16</sup> INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. V Tribunu EU vyd. 1. Praha: Tribun EU, 2008. 89 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-407-5.s.25

<sup>17</sup> INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. V Tribunu EU vyd. 1. Praha: Tribun EU, 2008. 89 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-407-5. s.26-27

Jedním z důležitých témat Evropské komise se stal v posledním období i sociální cestovní ruch. Na toto téma Evropská komise vydala stanovisko:

- Stanovisko „*Sociálního cestovního ruchu*“

Evropská ekonomická a sociální komise dále vypracovala v roce 2006 **Stanovisko k tématu Sociálního cestovního ruchu**<sup>18</sup>, ve kterém analyzuje jeho původ, vývoj a současnou situaci v Evropě, zkušenosti různých členských států a hodnoty, které představuje. Stanovisko také obsahuje konkrétní doporučení veřejným a soukromým institucím pro zlepšení sociálního cestovního ruchu v Evropě a jeho zpřístupnění pro všechny.

Komise definuje **podmínky**, které musí být splněny pro to, aby **se jednalo o sociální cestovní ruch**:

- ✓ skutečné životní okolnosti jsou takové, že je zcela nebo částečně nemožné plně realizovat právo na cestovní ruch – důvodem může být ekonomická situace, fyzické nebo mentální postižení, osobní nebo rodinná izolace, snížená pohyblivost, geografické obtíže a celá škála dalších důvodů, které nakonec představují skutečnou překážku
- ✓ někdo – ať veřejná nebo soukromá instituce, společnost, odborová organizace nebo prostě jen organizovaná skupina lidí – se rozhodne podniknout kroky k překonání nebo omezení překážky, která dané osobě brání realizovat její právo na cestovní ruch
- ✓ tyto kroky jsou účinné a skutečně pomohou skupině lidí účastnit se cestovního ruchu způsobem, který respektuje hodnoty udržitelnosti, dostupnosti a solidarity.

Uvedený dokument definuje i **zásady a podmínky sociálního cestovního ruchu a jeho řízení**:

- ✓ základním cílem sociálního cestovního ruchu je zvýšení dostupnosti cestovního

---

<sup>18</sup> Stanovisko Evropské hospodářské a sociální komise k tématu *Sociální cestovní ruch v Evropě (2006/C 318/12) ze dne 14. 9. 2006*. [online]. 2006 [cit. 2014-01-24]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0067:0077:EN:PDF>



- ruchu pro všechny, pro které je účast na cestovním ruchu obtížná,
- ✓ je otevřen širokému spektru lidí, různým formám řízení a subjektům, realizujícím sociální cestovní ruch,
  - ✓ segment osob, pro které je sociální cestovní ruch určen, jsou řádně definovány, a to z hlediska příslušnosti k sociální vrstvě, věkové skupině, postižení apod.,
  - ✓ přičemž vždy musí být splněno kritérium nediskriminace na základě rasy, kultury nebo sociální situace,
  - ✓ iniciativy a cíle sociálního cestovního ruchu jsou humanistické, vzdělávací, kulturní a týkající se rozvoje člověka obecně,
  - ✓ hospodářská činnost je transparentní, se zisky omezenými na úroveň potřebnou ke splnění sociálních cílů,
  - ✓ produkt cestovního ruchu v sobě zahrnuje přidanou hodnotu,
  - ✓ cestovní ruch je integrován do místního prostředí trvale udržitelným způsobem,
  - ✓ způsob řízení lidských zdrojů podporuje uspokojení z práce a zaměřuje se na kvalitu podmínek zaměstnanosti v organizacích sociálního cestovního ruchu.

Dokument zobecňuje tři základní společné aspekty rozvoje sociálního cestovního ruchu v různých členských státech EU, a to:

- ✓ skutečnou možnost mít volný čas na dovolenou,
- ✓ finanční schopnost cestovat,
- ✓ existenci způsobu, struktur nebo nástrojů, které tato práva v praxi zpřístupní.<sup>19</sup>

### **Projekt Calypso**

V České republice i celé Evropě je řada znevýhodněných obyvatel, kteří nemohou cestovat, nebo jsou v cestování omezovali z důvodů zdravotních, finančních a jiných. Evropská komise si stanovila sociální cestovní ruch jako jeden z cílů a v tomto kontextu na základě iniciativy Evropského parlamentu byla odsouhlasena v roce 2008 přípravná akce pro „Sociální cestovní ruch v Evropě“. Touto přípravnou akcí byl projekt CALYPSO, který byl schválen na období 3 let, tj. 2009-2011. Do projektu se na základě výzvy zapojilo celkem 21 zemí EU, včetně České republiky. Projekt

---

<sup>19</sup> Stanovisko Evropské hospodářské a sociální komise k tématu Sociální cestovní ruch v Evropě (2006/C 318/12) ze dne 14. 9. 2006. [online]. 2006 [cit. 2014-01-24]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0067:0077:EN:PDF>

CALYPSO se zaměřuje na následující vybrané skupiny v oblasti sociálního cestovního ruchu, a to na:

- ✓ seniory starší 65 let nebo důchodce (předčasně penzionované obyvatelstvo, které dostává benefity ve formě důchodu),
- ✓ mládež ve věku 18-30 let,
- ✓ postižené dospělé obyvatele v doprovodu další osoby (pokud je to nutné),
- ✓ rodiny (děti, rodiče a/nebo prarodiče), které jsou označeny národními autoritami za ty, které čelí sociálním obtížím (finančním, personálním a/nebo postižení).<sup>20</sup>

Projektem CALYPSO se Evropská unie snaží podporovat cestování znevýhodněným osobám, kteří si cestování nemohou dovolit z důvodů finančních nebo jiných potíží a zároveň napomáhá snižovat sezónní výkyvy v cestovním ruchu. Podpora sociálního cestovního ruchu se tak stala jednou z priorit Evropské unie. Cílem tohoto projektu je především podnítit spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem, kteří jsou rozhodujícími aktéry v rozvoji sociálního cestovního ruchu.

### **Sociální cestovní ruch jako součást cestovního ruchu pro všechny**

Indrová konstatuje, že cestovat za účelem vzdělání, poznání a odpočinku je v dnešní době nutností a potřebou člověka. Účastí na cestovním ruchu jsou zcela určité tyto potřeby a zájmy naplňovány. Cestování je důležitá a jedinečná aktivita člověka, která významně zasahuje do jeho volného času. Ne ale každý má možnost cestovat. Cestovní ruch pro všechny je jednou z možností jak umožnit účast na cestovním ruchu co nejširším vrstvám obyvatelstva.<sup>21</sup>

Cestovní ruch pro všechny vychází z Všeobecné deklarace lidských práv. Právo na cestování má být dostupné všem občanům bez jakýchkoliv rozdílů. Respekt, jedinečnost a individualita jsou důležité znaky o které usiluje cestovní ruch pro všechny a snaží se tak umožnit cestovat a plnohodnotně využívat služby cestovního ruchu všem

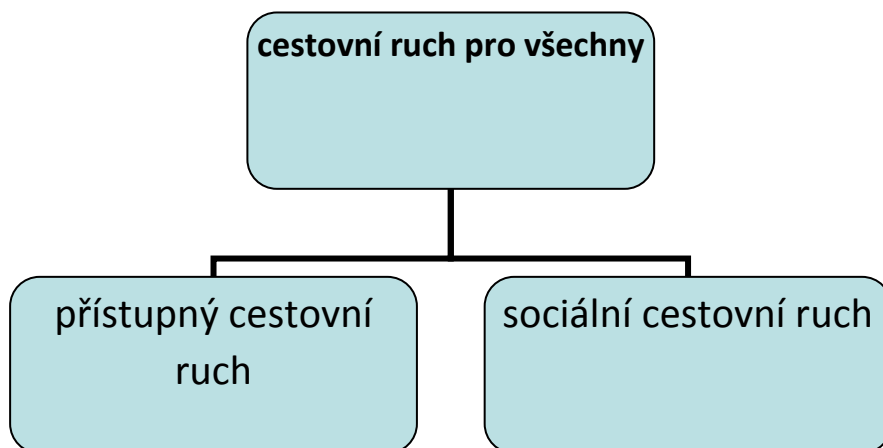
---

<sup>20</sup> HOUŠKA, Petr a Zdenka PETRŮ. *Cestovní ruch v působnosti orgánů EU: (vybrané dokumenty)*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010, 275 s. ISBN 978-80-245-1645-5. s.66-67

<sup>21</sup> INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. V Tribunu EU vyd. 1. Praha: Tribun EU, 2008. 89 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-407-5. s.8

skupinám potencionálních zákazníků. Toto právo je zakotvené v Globálním kodexu cestovního ruchu vydaném Světovou organizací cestovního ruchu, podobně jako právo na svobodu pohybu, dovolenou a volný čas přiznané ústavou ČR.<sup>22</sup> Cestovní ruch pro všechny zahrnuje sociální cestovní ruch a přístupný/bezbariérový/ cestovní ruch, je tedy kombinací těchto dvou druhů. Oba typy cestovního ruchu zahrnují iniciativy, které zpřístupňují cestovní ruch osobám se zvláštními potřebami. Mezi tyto potřeby patří přístupnost pro osoby se zdravotním postižením, kteří jsou často závislí na cizí pomoci a nedostatek financí u osob s nízkými příjmy. Bezpečné využívání turistických destinací, zařízení a služeb bez závislosti na cizí pomoci se snaží řešit **přístupný cestovní ruch**. Přístup k cestovnímu ruchu osobám s nízkými příjmy se snaží řešit **sociální cestovní ruch**. Členění cestovního ruchu pro všechny znázorňuje **Graf č.1**.

**Graf č.1: Členění cestovního ruchu pro všechny**



**Zdroj: Athena na cestách 2010<sup>23</sup>**

**Přístupný cestovní ruch:** záměrem přístupného cestovního ruchu je přístupnost turistických destinací, zařízení a služeb. Hlavním cílem je umožnit zákazníkům pohodlně a bezpečně využívat tato zařízení a služby, aniž by museli využívat cizí pomoc. Přístupnost nelze chápat jenom ve smyslu potřeb osob se zdravotním

---

<sup>22</sup> *Athena na cestách: Přístupný cestovní ruch v kostce* [online]. 2010 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.kazuist.cz/download-ba68b0d612/>

<sup>23</sup> *Athena na cestách: Přístupný cestovní ruch v kostce* [online]. 2010 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.kazuist.cz/download-ba68b0d612/>

postižením, ale musíme ji chápat daleko šířeji, neboť důležití jsou také poskytovatelé konkrétních služeb a jiní podporovatelé cestovního ruchu, kteří se na přístupnosti podílejí. Významným promotérem přístupného cestovního ruchu v Evropě je ENAT – Evropská síť pro přístupný cestovní ruch.<sup>24</sup>

**Sociální cestovní ruch:** záměrem sociálního cestovního ruchu je zpřístupnit cestování osobám se zvláštními potřebami a zejména lidem s nízkými příjmy. Na těchto iniciativách se podílejí odborové organizace, zaměstnavatelé, vláda, místní samospráva, a organizace, které se snaží umožnit sociálně znevýhodněným osobám překonat finanční překážky a umožnit tak cestovat co nejširším vrstvám obyvatel. V Evropě se významně na rozvoji sociálního cestovního ruchu podílí Mezinárodní organizace OITS /BITS/.<sup>25</sup>

Cestovní ruch pro všechny, tedy i sociální cestovní ruch, představují prioritu jednak UNWTO (Mezinárodní organizace cestovního ruchu), ale především v posledních letech jsou jednou z priorit Evropské unie, která navrhla doporučení pro další rozvoj:

- povzbudit potenciální uživatele programů sociálního cestovního ruchu k jejich účasti v činnosti jako je cestování, na kterou mají právo, ale ke které nemusí mít z celé řady důvodů přístup.
- ocenit přínos práce subjektů, které se účastní řízení různých programů sociálního cestovního ruchu k dalšímu zlepšování jejich produktů a služeb, investování do zlepšení infrastruktury, inovování pomocí nových produktů, zvláště s nadnárodním rozměrem.
- národní, regionální a místní instituce a správní orgány by měly zřizovat programy cestovního ruchu pro všechny z důvodů jejich sociálních i ekonomických přínosů. Dodatečné výnosy z daní a odvodů, úspory dávek v nezaměstnanosti by měly být motivací pro poskytování dotací ekonomicky,

---

<sup>24</sup> *Athena na cestách: Přístupný cestovní ruch v kostce* [online]. 2010 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.kazuist.cz/download-ba68b0d612/>

<sup>25</sup> *Athena na cestách: Přístupný cestovní ruch v kostce* [online]. 2010 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.kazuist.cz/download-ba68b0d612/>

sociálně nebo fyzicky znevýhodněným skupinám, protože se vynaložené náklady s úrokem vrátí.<sup>26</sup>

### 1.3. Sociální cestovní ruch v České republice

Česká republika patří mezi vyspělé země Evropy, které se aktivně podílejí na rozvoji cestovního ruchu pro všechny. Je si vědoma důležitosti rozvoje tohoto druhu cestovního ruchu a snaží se tak zpřístupnit cestování co nejširším vrstvám obyvatelstva.

Hlavním řídicím orgánem cestovního ruchu v České republice je Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, které je metodickým a koordinačním orgánem pro všechny subjekty působící v ČR. Ministerstvo realizuje řadu projektů financovaných ze strukturálních fondů EU, které přispívají k rozvoji sociálního cestovního ruchu v České republice.<sup>27</sup>

Drobná a Morávková uvádí, že vstup České republiky do Evropské unie přinesl řadu výhod i pro oblast cestovního ruchu. Podstatným přínosem našeho členství v Evropské unii je přístup k finančním zdrojům Evropské unie a možnost jejich využití pro rozvoj cestovního ruchu. Tato podpora Evropské unie je zajišťována ze strukturálních fondů, zejména pak Evropského fondu regionálního rozvoje, která je vázána na předložení a schválení konkrétních programů.<sup>28</sup>

- **Národní program podpory cestovního ruchu 2010-2015**

V České republice je sociální cestovní ruch podporován v rámci Národního programu podpory cestovního ruchu. Hlavním cílem tohoto programu je vytvořit nástroj, který efektivním způsobem přispěje k podpoře sociálního cestovního ruchu. Jedná se o systémovou dotaci ze státního rozpočtu poskytovanou podnikalským subjektům na vymezené aktivity podporující sociální cestovní ruch. Program je od roku

---

<sup>26</sup> INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. V Tribunu EU vyd. 1. Praha: Tribun EU, 2008. 89 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-407-5. s.82

<sup>27</sup> Cestovní ruch. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/podpora-regionu-a-cestovni-ruch/cestovni-ruch>

<sup>28</sup> DROBNÁ, Daniela a Eva MORÁVKOVÁ. *Cestovní ruch: pro střední školy a pro veřejnost*. 2., upr. vyd. Praha: Fortuna, 2010, 200 s. ISBN 978-80-7373-079-6. s.44-45

2011 realizován podprogramem CESTOVÁNÍ DOSTUPNÉ VŠEM. Cílem podprogramu je podpora tvorby nových produktů cestovního ruchu, začlenění nových cílových skupin, pro které je účast na cestovním ruchu obtížná a vytvoření podmínek pro zlepšení infrastruktury cestovního ruchu. Na základě výzvy mohou zejména podnikatelské subjekty žádat o dotace na podporu rozvoje sociálního cestovního ruchu po předložení zpracovaných projektů. Rozhodnutím ministryně ze dne 1.12.2014 byla schválena výzva k předkládání žádostí o dotaci pro rok 2015. Výzva je určena podnikatelským subjektům a nově i obcím.<sup>29</sup>

Mezi hlavní cíle programu patří podpora akcí se zaměřením na účastníky z cílových skupin (děti do 15 let, rodiny s dětmi, zdravotně handicapovaní, senioři), u kterých lze obecně konstatovat, že se jedná o osoby s určitým handicapem (fyzickým, psychickým, vyplývajícím z jejich věku nebo i příslušnosti k sociální vrstvě), podpora nových produktů cestovního ruchu a snížení sezónnosti v podnicích cestovního ruchu.<sup>30</sup>

- **Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017**

V souvislosti se zvýšením kvality života seniorů a jejich aktivního zapojení ve společnosti byl schválen dne 9.1.2008 strategický dokument “Národní program přípravy na stárnutí na období 2008 až 2012”. Tento program vycházel z předpokladu, že ke zvýšení kvality života seniorů je nutné se zaměřit na strategické oblasti a priority. Jednou z priorit tohoto dokumentu byla podpora participace seniorů na vzdělávacích, kulturních a společenských aktivitách. Ke dni 13.2.2013 byl vládou ČR schválen nový strategický dokument „Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017“. Do přípravy tohoto dokumentu se zapojili neziskové organizace, podnikatelé, místní a krajské samosprávy, ministerstva, sociální partneři a odborníci z akademické sféry. Základním rámcem tohoto dokumentu je zajištění a ochrana

---

<sup>29</sup> Rok 2014 – Podprogram cestování dostupné všem. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: [http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Programy-Dotace/Narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-\(2010-201/Rok-2014-Podprogram-Cestovani-dostupne-vse](http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Programy-Dotace/Narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-(2010-201/Rok-2014-Podprogram-Cestovani-dostupne-vse)

<sup>30</sup> Cestovní ruch v České republice 2012: Programové financování. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/a6bc21b6-0b35-45f9-8455-b3240d13b201/Cestovni-ruch-v-CR-2012.pdf>

lidských práv starších osob. Dokument zdůrazňuje, že senioři jsou nedílnou, aktivní a samozřejmou součástí naší společnosti.<sup>31</sup>

**SENIOR PASY** jsou unikátním projektem, který vznikl na podporu obyvatelstva s věkem od 55 let. Zapojení do projektu je ZDARMA! Projekt přináší ucelený a jednotný systém slev na výrobky a služby poskytované držitelům karet SENIOR PAS. Nabízené slevy ve výši 5 – 50% jsou primárně zaměřeny na zdravotnictví, lázeňství, wellness, cestování, stravování, ubytování, vzdělání, muzea, galerie, ale i spotřební nákupy.<sup>32</sup>

### **Subjekty podílející se na rozvoji cestovního ruchu pro všechny**

V cestovním ruchu působí řada dalších subjektů různého zaměření, které mohou svojí činností přispět k jeho rozvoji. Výsledný produkt může být přínosem nejen pro cestovních ruch pro všechny, ale i pro ně samé.:

- **prodávající:** cestovní kanceláře, ubytovací zařízení, dopravci, informační centra
- **kupující:** stávající nebo potenciální zákazníci (návštěvníci)
- **dodavatelé:** dodavatelé zboží a služeb
- **koordinátoři:** Česká centrála cestovního ruchu Czech Tourism, regionální organizace cestovního ruchu, profesní sdružení, spolky cestovního ruchu.
- **podporovatelé:** Stát – úřady a organizace státní správy zastoupené zejména Ministerstvem pro místní rozvoj. Kraje – orgány kraje a pracovníci krajských úřadů (dotčených odborů). Města a obce a jejich sdružení – orgány měst a obcí a pracovníci městských/obecních úřadů.
- **pomocníci:** neziskové organizace sdružující nebo zastupující osoby s omezenou schopností pohybu a orientace nebo podporující jejich integraci.
- **školy** a vzdělávací organizace

---

<sup>31</sup> Rada seniorů České republiky, o.s.. *Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 - 2017*. [online]. [cit. 2015-04-04]. <http://www.rscr.cz/2013/04/narodni-akcni-plan-podporujici-pozitivni-starnuti-pro-obdobi-let-2013-az-2017/>

<sup>32</sup> Senior pas slevy a výhody pro seniory. *Senior pas*. [online]. [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.seniorpasy.cz/>

- **ovlivňovatelé:** veřejnost – obyvatelé turistických destinací, občanská sdružení turistů, příznivců cestovního ruchu (Klub českých turistů), média, <sup>33</sup>
- **zaměstnavatelé**
- **odborové** organizace

Jednotlivé subjekty se mohou podílet na rozvoji cestovního ruchu pro všechny tím, že budou vytvářet a zároveň zkvalitňovat vhodné turistické produkty, které budou přizpůsobeny rozdílným potřebám zákazníků.<sup>34</sup> Spolupráce všech aktérů a sektorů (podnikatelského, veřejnoprávního i občanského) je klíčovým předpokladem úspěchu pro dlouhodobý pozitivní rozvoj cestovního ruchu pro všechny. Aktivní přístup by měl vycházet ze strany soukromého sektoru za vhodné podpory ze strany státu, krajů, měst a obcí.

Aktivity veřejné správy a služby nabízené soukromými podnikateli určují, jak se bude cestovní ruch rozvíjet. Veřejný sektor má roli koncepční, plánovací, koordinační a propagační, určuje hlavní oblasti směřování rozvoje cestovního ruchu a tím i finanční podpory. Podnikatelský sektor se podílí na spolufinancování a tvorbě infrastruktury, zároveň se zaměřuje na realizaci konkrétních projektů a produktů. Iniciativa a organizování kulturních akcí a ostatních aktivit jsou vlastní neziskovému sektoru, který je zdrojem nápadů a přispívá dobrovolnickou prací. Rozvoj cestovního ruchu je přitom velmi závislý na podpoře z Evropské unie, a to zvláště ve smyslu dostupnosti počátečního kapitálu na vybudování infrastruktury a kvalitních služeb.<sup>35</sup> Podle Foreta *“Veřejné správě náleží ve spolupráci vůdčí role, neboť je to právě ona, kdo přichází s vizemi, strategiemi a plány rozvoje místa, kdo koordinuje aktivity zúčastněných subjektů, kdo sladuje, usměrňuje a řeší jejich vzájemné protichůdné potřeby, přání a zájmy.”*<sup>36</sup>

---

<sup>33</sup> *Athena na cestách: Přístupný cestovní ruch v kostce* [online]. 2010 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.kazuist.cz/download-ba68b0d612/>

<sup>34</sup> *Athena na cestách: Přístupný cestovní ruch v kostce* [online]. 2010 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.kazuist.cz/download-ba68b0d612/>

<sup>35</sup> MAJEROVÁ, Věra a kol. *Sociální kapitál a rozvoj regionu: příklad Kraje Vysočina*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 221 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-4093-5.s.208

<sup>36</sup> FORET, Miroslav. *Marketingová komunikace*. 3., aktualiz. vyd. Brno: Computer Press, 2011, 486 s. ISBN 978-80-251-3432-0. s.365



Dle Houšky a Petřů by členské státy, regiony, místní orgány a průmysl na všech úrovních měly spolupracovat, aby zabezpečily možnost čerpat z výhod evropských finančních nástrojů, a zároveň aby byl cestovní ruch zohledněn při plánování všech souvisejících projektů.<sup>37</sup>

### **Segmentace účastníků sociálního cestovního ruchu**

Mezi segmenty sociálního cestovního ruchu se řadí mládež, rodiny s dětmi, handicapovaní lidé a senioři. Každý segment účastníků cestovního ruchu má svá specifika, svoje nároky, představy a očekávání.

- **Děti a mládež**

Cestovní ruch dětí a mládeže má některé charakteristiky sociálního cestovního ruchu, pro který je typická stimulace poptávky sociálně slabších skupin obyvatelstva. Vhodným poskytováním různých forem podpory jsou vytvářeny podmínky pro realizaci nabídky cestovního ruchu. Nižší standard poskytovaných služeb je často spojován s výhodnými cenami, což mohou děti a mládež uplatnit ve skupinových zájezdech. Patří sem například dětské tábory, výlety, školy v přírodě apod. Aktivity odborů a státních orgánů, například Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, podporují sociální cestovní ruch v České republice. Pro děti jsou pořádány jak poznávací aktivity, tak aktivity spojené s pobytem. Všechny druhy ubytovacích zařízení je možné využít k pořádání pobytů dětí.<sup>38</sup>

Účast mládeže (15 až 26 let) na cestovním ruchu závisí na několika aspektech. Jedná se o sociálně ekonomickou situaci a fond volného času. Jedním z jejich důležitých motivů k cestování je potřeba kontaktů se stejně sociálně, věkově a zájmově orientovanými lidmi.<sup>39</sup> Cestovní ruch mládeže je charakterizován flexibilitou, schopností uspokojit různé potřeby mladých lidí, účelným využitím nákladů při dodržení kvality i při nízkých cenách. Poskytování slev pro navýšení účasti mládeže na cestovním ruchu ale nestačí. Pro větší účast je potřeba nabídnout více vhodných služeb

---

<sup>37</sup> HOUŠKA, Petr a Zdenka PETRŮ. *Cestovní ruch v působnosti orgánů EU: (vybrané dokumenty)*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010, 275 s. ISBN 978-80-245-1645-5. s.192

<sup>38</sup> ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. V Praze: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5. Linde Praha, 2011, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2. s.340

<sup>39</sup> ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. V Praze: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5. Linde Praha, 2011, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2. s.342

od dopravců až po různé dodavatele, ale také podporovat mládež v oblasti vzdělávání. Nejčastějšími formami cestovního ruchu mládeže jsou jazykové kurzy v zahraničí, specializované krátkodobé pobyty v zahraničí, výměnné pobyty nebo program v rámci středních škol, au-pair program.<sup>40</sup>

- **Rodiny s dětmi**

Velmi perspektivní cílovou skupinou účastníků v cestovním ruchu jsou mladé rodiny s dětmi. Pro tuto cílovou skupinu je typické specifické ubytování, stravování a rekreační služby, které by měly odpovídat jejím požadavkům a potřebám v souvislosti se speciálními cenami.<sup>41</sup>

Obsah i způsoby prožívání rodinných dovolených vykrystalizovaly v různé typy zařízení individuální, rodinné i sociální dovolené.

**Mezi tyto typy řadíme :**

- základny volného času s prostým vybavením ve městě, v příměstské zóně, v přírodě, určené především pro sociální turistiku, prázdninová střediska, chráněné přírodní oblasti.
- prázdninové vesničky zahrnující v různých cenových kategoriích všechny základní služby/ubytování, možnost vlastního vaření, herny pro různý věk dětí i pro dospělé/ apod.
- variantou předchozího typu se staly prázdninové hotely, kluby,
- inovací prázdninových vesniček se staly vesničky volného času zaměřené na krátkodobé pobyty v blízkosti měst,
- domy rodinných prázdnin jsou neziskovými zařízeními pro sociálně slabší rodiny,

---

<sup>40</sup> INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. V Tribunu EU vyd. 1. Praha: Tribun EU, 2008. 89 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-407-5. s.34

<sup>41</sup> INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. V Tribunu EU vyd. 1. Praha: Tribun EU, 2008. 89 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-407-5. s.35

- v podnicích působí odborové organizace, z nichž mnohé pořádají prázdninové pobyty buď sami, nebo na ně přispívají rodinám s dětmi a důchodcům svého podniku,
- další prázdninové aktivity a zařízení jsou určeny handicapovaným mladým lidem i dospělým s různým druhem zdravotního oslabení,
- činnost a pobyt v přírodě podporují četná národní sdružení dětí, mládeže i dospělých.<sup>42</sup>

- **Zdravotně handicapovaní účastníci**

Handicapovaní lidé nejsou stále ještě v rovnocenném postavení jako ostatní účastníci cestovního ruchu. Často se od nich očekává, že se budou sami aktivně podílet na řešení, jak se zapojit do cestovního ruchu, než aby se uvažovalo, jak jim vytvořit vhodné podmínky od poskytovatelů služeb. Někdy si dokonce musí “vynutit”, aby jim bylo dovoleno stát se účastníkem cestovního ruchu. Proto často při cestování své potřeby a požadavky podřizují těžkostem, kterým čelí vzhledem ke svému handicapu.<sup>43</sup>

- **Senioři**

Zajímavým segmentem pro cestovní ruch jsou senioři, neboť mají dostatek volného času. Často cestují i mimo sezónu, kdy mohou využívat ubytovací kapacity za zvýhodněné ceny. Senioři svojí účastí na cestovním ruchu mohou ve velké míře přispět ke zkvalitnění svého života a ke zmírnění negativních aspektů vyššího věku. Jejich účast na cestovním ruchu je značně závislá na příjmech. Senioři jsou segmentem, který citlivě reaguje na růst cen bydlení, služeb, potravin a naopak pozitivně reaguje na možnost poskytování slev.<sup>44</sup>

---

<sup>42</sup> PÁVKOVÁ, Jiřina et al. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6. s.168-169

<sup>43</sup> INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. V Tribunu EU vyd. 1. Praha: Tribun EU, 2008. 89 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-407-5. s.37

<sup>44</sup> INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. V Tribunu EU vyd. 1. Praha: Tribun EU, 2008. 89 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-407-5. s.39-40

#### 1.4. Příklady dobré praxe cestování seniorů Pardubického kraje

Na rozvoji sociálního cestovního ruchu zaměřeného na seniory se ve velké míře podílejí zejména cestovní kanceláře, lázeňské zařízení a neziskové organizace, které v rámci svých činností pořádají zájezdy pro seniory. Neziskové organizace mohou žádat o finanční podporu od měst a obcí na realizaci jednotlivých projektů, které jsou zaměřeny na cestování.

V Pardubickém kraji působí řada cestovních kanceláří, které se zaměřují na seniory a snaží se jim nabídnout speciální produkty, které jsou přizpůsobeny nejen jejich potřebám, ale jsou i cenově zvýhodněné. Velmi zajímavá je cestovní kancelář **OK – tours a.s.**, která svým projektem **“CESTOVÁNÍ PRO SENIORY”** navázala na letité zkušenosti získané se zahraniční příjezdovou seniorskou klientelou a vytvořila v roce 2010 nový model cestování pro české seniory v tuzemsku.<sup>45</sup> Tato kancelář sídlí v Praze a její služby mohou využívat senioři v celé ČR. Nabízí zájezdy s kulturním programem či za aktivním odpočinkem a vytvořila speciální projekty **“Praha pro seniory”** a **“Plzeň pro seniory”**, které jsou finančně podporovány jmenovanými městy. Dále mohou senioři využít nabídky jinak zaměřených pobytů jako jsou **“Hory pro seniory”** a **“Lázně pro seniory”**.<sup>46</sup> Speciální nabídka pro seniory, kterou OK-tours a.s. nabízí, je spolupráce s Českými drahami, které poskytují zvýhodněné jízdné k tuzemským pobytům, dále je to doprava na letiště a zpět u zahraničních pobytů, doprava u vybraných tuzemských pobytů do místa určení a zpět, výhodné pobyty pro seniory s vnučaty, 1-lůžkový pokoj bez příplatku pro osamělé seniory, pobyt domácího mazlíčka zdarma a speciální zvýhodněné balíčky. V rámci podprogramu **“Cestovní ruch pro všechny”** (Národního programu podpory cestovního ruchu na roky 2010-2013) předložila cestovní kancelář OK-TOURS projekt **Cestování pro osamělé seniory, „Nebojte se cestovat sami!“**. Prostředky získané v rámci dotace byly použity k technickému zajištění projektu, základnímu marketingu a částečně byly promítnuty do koncových prodejních cen jako zvýhodnění pro klienty.<sup>47</sup>

---

<sup>45</sup> OK tours. *OK tours a.s.* [online]. 2011 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.oktours.cz/cs>

<sup>46</sup> Dopřejte si dovolenou nebo pobyt pro seniory. *Cestování pro seniory: Být seniorem je u nás předností-pobyty a zájezdy pro seniory 55+*. [online]. 2013 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.cestovaniproseniory.cz/>

<sup>47</sup> O projektu. *Cestování pro seniory: Být seniorem je u nás předností-pobyty a zájezdy pro seniory 55+*. [online]. 2013 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.cestovaniproseniory.cz/o-projektu/>

Cestovní kancelář, která se zaměřuje na všechny věkové kategorie seniorů je **KO-tour**, která sídlí v Poličce. Zajímavostí je, že nabízí produkty uceleným kolektivům a to formou nejrůznějších programů.<sup>48</sup>

Významným zástupcem lázeňského cestovního ruchu v Pardubickém kraji je lázeňské zařízení **Lázně Bohdaneč**, které nabízí produktové balíčky a širokou škálu služeb. Seniori mohou využít bonusové pobyty “aktivní senior” a pobyty určené seniorům s Parkinsonovou chorobou, kdy je možnost vzít si s sebou někoho ze svých blízkých za stejnou cenu.<sup>49</sup>

Podpora cestování seniorů od jednotlivých měst Pardubického kraje je formou dotací, grantů a finančních příspěvků jednotlivým organizacím, které svojí činností přispívají k aktivizaci seniorů. Město Pardubice má dotační Program podpory cestovního ruchu, kam mohou žádat o podporu různé právní subjekty, včetně cílových skupin – spolků. Například město Pardubice v roce 2014 podpořilo projekt výletu pardubických rodáků žijících v Praze, organizátorem byl Klub přátel Pardubic. Z velké části se jednalo právě o seniory. Dále je realizován program zvýhodněné vstupné pro seniory v některých kulturních zařízeních, jedná se o Východočeské muzeum Pardubice a Východočeskou galerii Pardubice, která se nachází na místním zámku. Další finanční podpory jsou zaměřené na podporu domovů seniorů, jejichž právní forma je příspěvková organizace, tedy zřizovatelem a podporovatelem je město. V Pardubicích můžeme uvést příspěvkovou organizaci města **Domov pro seniory Dubina Pardubice**. Domov pro seniory Dubina Pardubice poskytuje celoroční pobytovou sociální službu s vysoce kvalifikovaným personálem a individuálním přístupem ke každému uživateli služby.<sup>50</sup> V rámci základních činností poskytované služby pořádá Domov pro seniory Pardubice výlety, které jsou součástí aktivizačních činností. Tyto výlety jsou jednodenní a jsou přizpůsobeny věku uživatelů a jejich zdravotnímu stavu.<sup>51</sup>

---

<sup>48</sup> O nás. *KO-TOUR*. [online]. 2015 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.kotour.cz/stranky/3:o-nas.html>

<sup>49</sup> Lázeňské pobyty pro seniory. *Bohdaneč léčebné lázně* [online]. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.llb.cz/pobyty-samoplatci/lazenske-pobyty-pro-seniory.htm>

<sup>50</sup> O nás. Sociální služby města Pardubic. *Sociální služby města Pardubic. Umíme pomáhat a nálezat pro vás řešení*. [online]. [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.ssmpe.cz/index.php/dpsd>

<sup>51</sup> Aktivizační činnosti. *Sociální služby města Pardubic. Umíme pomáhat a nálezat pro vás řešení*. [online]. [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.ssmpe.cz/index.php/zcps>

**Centrum sociálních služeb Chrudim** je příspěvková organizace, jejímž posláním je zlepšit kvalitu života osob, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci a poskytnout jim nebo jejich rodinám přiměřenou podporu tak, aby mohly žít co nejdéle důstojným životem ve vlastních domácnostech.<sup>52</sup> Součástí této organizace je Senior klub. Hlavním posláním klubu je prevence sociálního vyloučení a smysluplné trávení volného času seniorů. Organizace vytváří zázemí pro volnočasové, vzdělávací a zájmové aktivity seniorů. Cílem klubu je zajišťování klubové činnosti pro seniory města Chrudim. Jednou z nabízených aktivit je i pořádání výletů.<sup>53</sup> Centrum se také přihlásilo k dlouhodobému programu zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví 21 – zdraví pro všechny v 21.století. Program představuje racionální, dobře strukturovaný model komplexní péče o zdraví a jeho rozvoj. Jeden z cílů tohoto programu se dotýká i seniorské populace.<sup>54</sup>

Město Chrudim v rámci projektu **Zdravé město – místní Agenda 21** organizuje nejrůznější akce spojené se zdravím. Místní Agenda 21 je mezinárodní program zavádění zásad udržitelného rozvoje na místní úrovni, tj. soubor procesů, které příznivě ovlivňují kvalitu života nejen současných obyvatel měst (obcí, regionů), ale také život generací jejich dětí, to vše ve spolupráci s veřejností.<sup>55</sup> Agenda Zdravé město 21 ve spolupráci s Klubem českých turistů pořádají pravidelné akce, např. v roce 2015 “Světový den bez tabáku aneb cesta za čistým vzduchem”, jejichž smyslem je podpora zdraví. Účastnit se mohou všechny věkové kategorie, senioři tvoří 1/3 zúčastněných. Z velké části se jedná o výlety do Krkonoš. Významná je také příspěvková organizace města Chrudim **Chrudimská Beseda**, jejíž hlavní činností je rozvoj kultury ve městě, ale nabízí také možnost cestování za památkami, jedná se o výlety nazývané “Pojeďte s námi za památkami”, konkrétně konané pro seniory. Výlety jsou pořádány od roku 2012 jako okamžitá reakce na uvedení filmu “Šmejdi”, ve snaze nabídnout chrudimským seniorům alternativu k nechvalně proslulým převáděcím akcím. Tyto výlety se setkaly s

---

<sup>52</sup> Centrum sociálních služeb a pomoci Chrudim. *Centrum sociálních služeb a pomoci Chrudim*. [online]. 2015 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.socialni-sluzby.cz/index.php>

<sup>53</sup> Senior klub CSSP Chrudim. *Centrum sociálních služeb a pomoci Chrudim*. [online]. 2015 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.socialni-sluzby.cz/senior-klub.php>

<sup>54</sup> Výroční zpráva 2013. *Centrum sociálních služeb Chrudim* [online]. [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: [://www.socialni-sluzby.cz/pdf/cssp-chrudim-vyrocní-zprava-2013c.pdf](http://www.socialni-sluzby.cz/pdf/cssp-chrudim-vyrocní-zprava-2013c.pdf)

<sup>55</sup> Zdravé město. *Chrudim: oficiální stránky města*. [online]. 18.5.2015 [cit. 2015-08-04]. Dostupné z: <http://www.chrudim.eu/zdrave-mesto.html>

velmi pozitivními ohlasy. Výlety nejsou zcela bezplatné, ale jsou za symbolickou cenu.<sup>56</sup>

V Chrudimi sídlí “**Spolek Hurá na výlet**”, jedná se o neziskovou organizaci, která vznikla za účelem realizace výletů a společenského vyžití seniorů a dalších skupin se specifickými potřebami. Tyto skupiny spoluobčanů, jejichž počet stále vzrůstá, většinou neoplývají nikterak příznivou finanční situací, což je jeden z důvodů vzniku spolku – zpřístupnit možnost společenského vyžití s ohledem na jejich nevelké peněžní zdroje. Umožnění tohoto způsobu volnočasové aktivity za velmi nízké náklady, je jeden z hlavních rozdílů odlišujících tento spolek od ostatních komerčních cestovních kanceláří a agentur. Spolek tvoří jednak odborníci na cestovní ruch, sociální a zdravotnické služby, ale také samotní senioři a osoby ZTP. Výlety jsou plánovány za konzultace všech těchto osob, jejichž cílem je dosáhnout toho, že výlety budou splňovat potřeby klientů a budou jim maximálně vyhovovat. V souladu s myšlenkou aktivizace seniorů a osob se specifickými potřebami je třeba se zabývat nejen uspokojením základních potřeb členů, nýbrž je nutné soustředit se také na jejich sociální a kulturní potřeby. Cílem spolku je, aby jeho činnost byla v souladu s trendem společnosti. Spolek chce těmto skupinám osob pomoci překonávat překážky a nepodmiňovat výlety nechvalně známými a podvodnými nabídkami.<sup>57</sup>

Dalším významným podporovatelem aktivity seniorů je **Klub českých turistů Chrudim**. Jedná se o občanské sdružení aktivních turistů, příznivců a přátel turistiky. Vznikl v roce 1999 a jeho hlavním posláním je vytváření všestranného turistického programu, jako celoživotní aktivity pro širokou věkovou kategorii. Zajišťuje materiální, organizační a metodické podmínky pro bezpečný a volný pohyb v přírodě. Dalším cílem klubu je ochrana přírody, značení a údržba turistických tras. Příjem sdružení je z členských příspěvků členů a příspěvků účastníků akcí. Dalším příjmem jsou příjmy z grantů, dotací a sponzorských darů. Klub organizuje každý týden ve středu a v sobotu jednodenní turistické akce tzv. “vejšlapy” a to v průběhu celého roku, dále autobusové zájezdy několikrát za rok a 4 – 5 týdenní pobyty, většinou na českých horách nebo v zajímavých lokalitách. V zimních měsících klub organizuje jednodenní výlety na

---

<sup>56</sup> Chrudimský zpravodaj: Měsíčník chrudimské radnice. [online].2015 [cit.2015-18-03]. Dostupné také z: [http://www.chrudim.eu/cs/download/chz/03\\_15.pdf](http://www.chrudim.eu/cs/download/chz/03_15.pdf)

<sup>57</sup> O nás. *Spolek HURÁ NA VÝLET. Nezisková organizace*. [online]. 2014/2015 [cit. 2015-08-04]. Dostupné z: <http://vylet.vesele.info/rubriky/o-nas>

lyžích, zejména na Vysočinu. Ve spolupráci s městem Chrudim organizuje klub akce v rámci programu “Zdravé město” a “Pochod generací”. Všechny akce jsou organizovány nejen pro členy, ale i pro širokou veřejnost, která tvoří podstatnou část všech zúčastněných. Činnost rozhodně podporuje zdravé stárnutí, prevenci kardiovaskulárních chorob, soužití generací a je organizována pro širokou veřejnost. Výsledky jsou podrobně analyzovány a vyhodnocovány. Činnost klubu je finančně velmi omezena. Příjmy jsou pouze z členských příspěvků a členové klubu jsou převážně starobní důchodci s malými příjmy. Klub se snaží na svoji činnost získávat dotace. Jediná sleva, kterou klub využívá je sleva na dopravu od Českých drah.<sup>58</sup>

Další organizace, v jejímž rámci je možné cestovat je **TJ Sokol Polabiny Pardubice**, který má cca 100 členů, z nichž více než 95% jsou senioři. Jedná se o skupinu zaměřenou na turistiku. TJ Sokol Polabiny pořádá také jiné aktivity, především sportovní i pro jiné věkové kategorie. Skupina turistů v rámci TJ Sokol Polabiny Pardubice pořádá jedenkrát za 14 dní výlet veřejnou hromadnou dopravou, který je přiměřený jejich výkonnosti – ale pozor, jde o celoživotní turisty. 1x ročně v létě pořádá týdenní turistický pobyt v ČR, na který jezdí pronajatým autobusem. Členi výboru navrhuje a vedou výlety a organizují turistické akce.<sup>59</sup>

**Klub přátel Pardubicka (KPP)** vznikl v roce 1965 a dodnes sdružuje pardubické rodáky a místní patrioty. Jeho činnost je zaměřena nejen na historii regionu, ale také na aktuální problémy Pardubicka, turistiku, přírodu. Bohatá je i ediční činnost.<sup>60</sup> Pořádá každou neděli, (včetně Vánoc a letních prázdnin) 52x ročně turistické vycházky a výlety zaměřené na seniory. Tyto výlety jsou pořádány vlakem. Kromě toho cca dvakrát ročně pořádá klub autobusové výlety se zaměřením pro seniory. Navíc jednou ročně, vždy na konci léta je pořádáno turistické soustředění v některém turisticky zajímavém místě republiky. Opět se jedná o program pro seniory. Klub přátel Pardubicka každoročně žádá o dotaci na celoroční činnost u Magistrátu města Pardubic. Z této celoroční činnosti jsou částečně hrazeny například pronájmy autobusů pro autobusové

---

<sup>58</sup> O nas. *Klub českých turistů Chrudim* [online]. 2016 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.vejslap.estranky.cz/clanky/o-nas>

<sup>59</sup> Kontak. *TJ Sokol Polabiny Pardubice* [online]. 2015 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: [http://www.tjpolabiny.cz/turistika/tur\\_kontakt.html](http://www.tjpolabiny.cz/turistika/tur_kontakt.html)

<sup>60</sup> O klubu. *Klub přátel Pardubicka*. [online]. 2013. [cit. 2015-08-04]. Dostupné z: <http://www.kppardubicka.cz/cs/menu/zobrazit/4-o-klubu/>



výlety. Klub přátel Pardubicka má své členy po celé republice. Zúčastnit se může kdokoli z členů, jelikož jsou turistické výlety směřovány pokaždé do jiné lokality kraje. Mnohé výlety jsou také podnikány do oblastí Chrudimska, Hlinecka, Českomoravského pomezí, Orlicka či Podorlicka i do jiných míst Východních a Středních Čech. Proto je možné, aby se těchto výletů zúčastnili i členové z těchto lokalit. Klub přátel Pardubicka provozuje webové stránky, kde jsou v předstihu informace o všech chystaných akcích. O akcích informuje také prostřednictvím facebookového profilu a má své vývěsní skřínky celkem na čtyřech místech po Pardubicích, kde jsou pravidelně aktualizovány informace o chystaných akcích. Rozesílají také pravidelně informace o akcích emailem na cca 200 registrovaných emailových adres členů. Klub tiskne každý měsíc cca 300 letáčků. Dále rozesílají informace o chystaných akcích klubu do místních zdělovacích prostředků.<sup>61</sup>

**Svaz diabetiků Slatiňany** je jednou z organizací, která v rámci své činnosti umožňuje seniorům cestovat. Cílem organizace je postarat se o to, aby člověk nebyl se svou chorobou sám. Pořádá proto řadu kolektivních akcí, které velmi dobře působí na psychiku nemocných. Svaz má 182 členů a každý měsíc pořádá různé akce. Pravidelně vycházky a výlety po vlastech českých, každý týden 2 skupinová cvičení, plavání v bazénu. Jezdí na 2 pobyty do termálních lázní Podhájské a každý rok pořádají rekondiční pobyty. Využívají finanční příspěvky Svazu diabetiků na rekondice, plavání a cvičení. Dále získávají finanční prostředky od města, okolních obecních úřadů a využívají finanční dar Pardubického kraje. Také spolupracují s VZP pojišťovnou při organizaci dne zdraví. Senioři dostávají pravidelné pozvánky na akce svazu a každý si vybere akci podle svým možností.<sup>62</sup>

Na závěr lze konstatovat, že v Pardubickém kraji je seniorskému cestovnímu ruchu věnována značná pozornost, jak ze strany měst a obcí, tak také neziskových organizací a cestovních kanceláří. Senioři mají možnost výhodně cestovat jak v tuzemsku, tak i do zahraničí. Velkou výhodou je členství u neziskových organizací, kdy senioři mají více

---

<sup>61</sup> Kontaktní údaje. *Klub přátel Pardubicka* [online]. 2013 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.kppardubicka.cz/cs/menu/zobrazit/22-kontaktni-udaje/>

<sup>62</sup> 15 let trvání organizace svazu diabetiků ve Slatiňanech. *Ozvěny Slatiňan*. [online]. 2006 [cit. 2015-08-04]. Dostupné z: <http://ozveny.slatinany.cz/cl1801737005.htm>

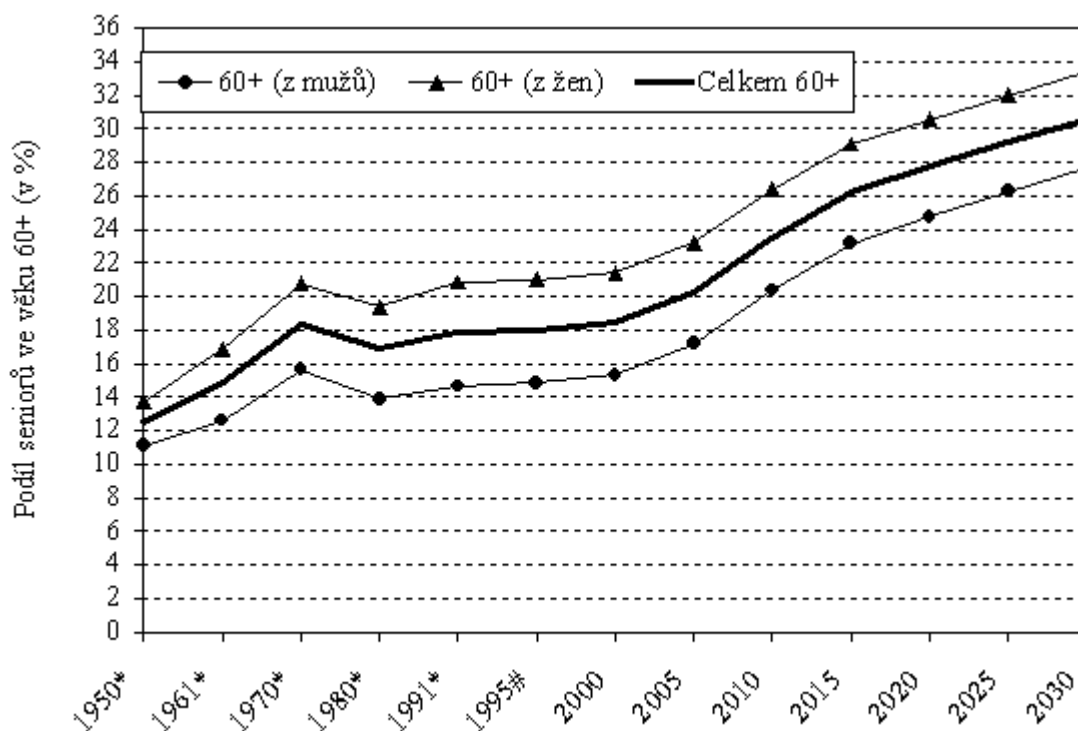
příležitostí k cestování. Senioři, kteří nejsou členy organizace si mohou vybrat z nabídky komerčních cestovních kanceláří, které nabízejí dostatek nejrůznějších programů přizpůsobených seniorům.

## 2. Senioři jako jeden ze segmentů sociálního cestovního ruchu

### 2.1. Demografický vývoj a jeho význam pro cestovní ruch

V současnosti se senioři dostávají do popředí zájmu jako potenciální zákazníci a to v nejrůznějších oblastech služeb a prodeje zboží. Je to způsobeno demografickým vývojem. Zvyšuje se podíl seniorů v populaci a zároveň se mění i jejich životní styl.<sup>63</sup> Vzhledem k tomu, že stále více přibývá starších lidí, začal se cestovní ruch a další odvětví zaměřovat na tuto skupinu obyvatel, která je označována pojmem “*Silver Economy*”.<sup>64</sup> Rostoucí podíl seniorů ve věku nad 60 let znázorňuje **graf č.2**

**GRAF č.2: Věková struktura seniorů mezi lety 1950 – 2030**



Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí 2001<sup>65</sup>

<sup>63</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.153

<sup>64</sup> ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. V Praze: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5. s.347-348

<sup>65</sup> Základní charakteristiky demografické situace v ČR.: Statistická ročenka ČR, Zdravotnická ročenka ČR, ČSÚ. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. 2001, 13.6.2008 [cit. 2016-01-06]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/nahled/cs/1058>

Dle Houšky a Petru se dnes demografické stárnutí populace stalo významným a dlouhodobým faktorem, který ovlivňuje cestovní ruch. Dnešní i budoucí senioři jsou a budou pro cestovní ruch velkým potenciálem. Narozdíl od předchozích generací bude mít obyvatelstvo předpoklad lepšího zdraví s větší průměrnou délkou života a větší blahobyt. Velký význam budou mít pro oblast cestovního ruchu osoby ve věku mezi 50-65 lety, které jsou obecně zbaveny rodinných povinností, jsou velmi mobilní a mají dostatečné finanční prostředky. Je však nutné počítat s tím, že bude přibývat mnoho turistů se specifickými požadavky. Pro plný užitek z cestování je třeba jejich požadavky uspokojit. K současným 10% obyvatel, kteří mají nějaký handicap bude přibývat větší počet turistů, kteří v důsledku invalidity nebo vysokého věku budou mít sníženou pohyblivost.<sup>66</sup>

Matušínková a Wilešková (in Bacuvčík) uvádí, že cílová skupina seniorů ve věku 50 až 60 let prochází řadou změn. Jedná se o změny demografické, psychologické a změny spotřebního chování. Dosud ekonomicky aktivní spotřebitelé 50+ budou mít v důchodovém věku odlišné spotřebitelské chování a požadavky než současní senioři, neboť byli ve svém produktivním věku ovlivněni politickými změnami v roce 1989 v Československu. Dá se u nich předpokládat lepší počítačová a jazyková gramotnost, zvyšující se požadavky na sebevzdělávání, větší možnosti cestovat do zahraničí a zároveň i změna ve způsobu pracovní mobility a trávení volného času.<sup>67</sup> Dle Schmeidlera bude budoucí generace seniorů přizpůsobena současnému dynamickému rozvoji techniky a to zejména v oblasti informatiky. Lze u nich očekávat tělesnou i duševní svěžest až do pokročilého věku vzhledem ke zvyšující se kvalitní zdravotní péči. To umožní seniorům uskutečňovat jejich potřebu cestovat za poznáním, přáteli a rodinou mimo vlastní stát.<sup>68</sup>

Současní i budoucí senioři představují pro podniky a služby velkou perspektivu, neboť k uspokojení tohoto segmentu se nabízí příležitost ve formě nabídky širokého

---

<sup>66</sup> HOUŠKA, Petr a Zdenka PETRŮ. *Cestovní ruch v působnosti orgánů EU: (vybrané dokumenty)*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010, 275 s. ISBN 978-80-245-1645-5. s.115

<sup>67</sup> MATUŠÍNSKÁ, K., WILEŠKOVÁ, M. Jak komunikovat s budoucími seniory v Moravskoslezském kraji . In BAČUVČÍK, Radim. *Tradiční a nové v marketingové komunikaci*. 1. vyd. Zlín: VeRBuM, 2011, 218 s. ISBN 978-80-87500-04-0. s.100

<sup>68</sup> SCHMEIDLER, Karel. *Problémy mobility stárnoucí populace*. Vyd. 1. Brno: Novpress, 2009, 180 s. ISBN 978-80-87342-05-3. s.54

spektra výrobků a služeb. Podniky a služby musí pochopit a značně rychle zareagovat na skutečnost, že lidé v důchodovém věku jsou cílovou skupinou budoucnosti. Tato cílová skupina roste a stává se čím dál více lukrativnější. Do budoucna, za několik let díky své početní převaze budou utvářet trendy právě padesátníci a šedesátníci.<sup>69</sup>

## 2.2. Vymezení cílové skupiny seniorů

Generace seniorů patří mezi heterogenní skupinu obyvatel. Její věkové vymezení jako cílové skupiny není jednoznačné. Názory české populace od kolika let je člověk považován za seniora se různí. Většinou je za seniora považován ten, kdo přešel z pracovního procesu do důchodu. Obecně lze také říci, že seniorem se člověk stane po dovršení určité věkové hranice, nejčastěji je uváděna hranice mezi šedesáti až šedesáti pěti lety, je to zároveň věková hranice, která je pokládána za počátek stáří.

Sak a Kolesárová uvádí *“Seniorem se plynule člověk stává přechodem ze střední generace a statut seniora je neodvolatelný, konec seniora není přechod do další životní fáze životního cyklu. Věk představuje spíše formální, úředně, časovou tvář identity seniora. Přesto má tento znak velký význam, protože představuje lehce identifikovatelnou stránku identity seniora. Zdravotní stav, kondici, stav mysli, životní styl a sociální pole nemůžeme zjistit v jednom okamžiku, zatímco věk identifikují dvě číslice”*.<sup>70</sup> Podle Indrové pojem senior nelze ztotožňovat s pojmem důchodce, k čemuž velmi často dochází, neboť z hlediska důchodového pojištění je seniorem člověk starší 65 let. Výklad pojmu senior se tedy liší podle okolností. V cestovním ruchu se používá výraz turisté třetího věku, kde se jedná o věkové vymezení nad 60 let resp. nad 55 let.<sup>71</sup> Jandourek uvádí *“Právní definice stáří je věk, kdy člověk odchází do důchodu. Je to umělá hranice, ale má konkrétní společenské a psychologické důsledky, protože často*

---

<sup>69</sup> MATUŠÍNSKÁ, K., WILESKOVÁ, M. Jak komunikovat s budoucími seniory v Moraskoslezském kraji . In BAČUVČÍK, Radim. *Tradiční a nové v marketingové komunikaci*. 1. vyd. Zlín: VeRBuM, 2011, 218 s. ISBN 978-80-87500-04-0. s.105

<sup>70</sup> SAK, Petr a KOLESÁROVÁ, Karolína. *Sociologie stáří a seniorů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 225 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-3850-5. s.25

<sup>71</sup> INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. V Tribunu EU vyd. 1. Praha: Tribun EU, 2008. 89 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-407-5.s.76

znamená ztrátu statusu, zmenšení příjmu, snížení životního standardu, strátu pracovní rutiny trvající desítky let, snížení respektu, konec kontaktu s kolegy.”<sup>72</sup>

Mühlpachr definuje “Stáří je dnes multidimenzionální fenomén. V duchu výzev světových organizací a jejich programů je reálné usilovat o to, aby byl předán život letům, nikoli léta životu. Prodlužování aktivního období života vyžaduje další nabídku smysluplných aktivit.”<sup>73</sup>

Společenský přístup ke stáří má dva aspekty:

- Prvním jsou potřeby a zájmy stále zvyšujícího se počtu seniorů, otázky smysluplnosti, kvality a zabezpečení jejich života,
- Druhým jsou sociálně ekonomické důsledky stárnutí populace včetně ovlivnění hospodářského rozvoje a sociálního smíru.

Společenská opatření směřující k seniorské populaci by měla být všeobecně řízená a cílená na konkrétní přání a potřeby seniorů.<sup>74</sup>

#### **Podle gerontologů se rozlišují tři typy stáří:**

- **kalendářní stáří** za počátek stáří se podle kalendáře považuje věk 65 let
- **biologické stáří** které vyjadřuje spokojenost s výkonností, kondicí a aktivnímu přístupu k životu
- **sociální stáří** za počátek sociálního stáří se považuje odchod do starobního důchodu<sup>75</sup>

Podle Mühlpachra výhodou kalendářního stáří je jednoznačnost, jednoduchost a snadná komparace. V hospodářsky vyspělých zemích se posouvá hranice stáří na 65 let a to vzhledem k prodlužování života a celkové zdatnosti seniorů.

---

<sup>72</sup> JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-7178-535-0. s.238

<sup>73</sup> MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 203 s. ISBN 978-80-210-5029-7. s.16

<sup>74</sup> MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 203 s. ISBN 978-80-210-5029-7. s.16

<sup>75</sup> ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. V Praze: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5. s.348

Biologické stáří se vyznačuje řadou změn mezi které patří celkový pokles funkční zdatnosti, atrofie, změny regulačních a adaptačních mechanismů. Tyto změny jsou způsobeny nemocemi, které se vyskytují zejména ve vyšším věku.

Sociální stáří je spojováno s penzionováním, kdy při dosažení určitého věku vzniká nárok na odchod do starobního důchodu. V tomto období dochází ke změně životní role, životního způsobu života a ekonomického zajištění.<sup>76</sup>

Důležité projevy změn ve stáří znázorňuje **tabulka č.2**, jsou v ní uvedeny uvedeny změny tělesné, psychické a sociální.

**Tabulka č.2 – Změny ve stáří**

<b>Tělesné změny</b>	<b>Psychické změny</b>	<b>Sociální změny</b>
● změny vzhledu	● zhoršení paměti	● odchod do penze
● úbytek svalové hmoty	● obtížnější osvojování nového	● změna životního stylu
● změny termoregulace	● nedůvěřivost	● stěhování
● změny činnosti smyslů	● snížená sebedůvěra	● ztráty blízkých lidí
● degenerativní změny kloubů	● sugestibilita	● osamělost
● kardiopulmonální změny	● emoční labilita	● finanční obtíže
● změny trávicího systému (trávení, vyprazdňování)	● změny vnímání	
● změny vylučování moči (častější nucení)	● zhoršení úsudku	
● změny sexuální aktivity		

Zdroj: Venglářová<sup>77</sup>

### **Segmentace seniorů ve vztahu k cestovnímu ruchu**

Z hlediska struktury účastníků cestovního ruchu nejrychleji roste v posledních letech ve státech EU segment seniorů. Vliv na této skutečnosti má demografické stárnutí populace, prodloužení aktivního života a životní styl seniorů.

<sup>76</sup> MŮHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 203 s. ISBN 978-80-210-5029-7. s.19-20

<sup>77</sup> VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 96 s. ISBN 978-80-247-2170-5. s.12

Senioři jsou heterogenní skupinou, což se projevuje v rozdílném přístupu k cestování. Při jejich segmentaci je zapotřebí brát v úvahu určitá hlediska především věk, zdravotní stav a výši příjmů.

Kotíková vymezuje ve vztahu k cestovnímu ruchu tyto věkové etapy:

- Od 55-65 let: Od běžné populace nenacházíme u této věkové skupiny seniorů větší rozdíly. Je to dáno tím, že ještě chodí do zaměstnání alespoň jeden z páru, což ovlivňuje společné příjmy a proto mají větší šanci věnovat se svým koníčkům a mohou vložit finanční prostředky do bydlení a cestování. Kvalitativně je pro ně důležitá, jsou více nároční.
- Od 66-75: mezi tuto věkovou skupinu se řadí senioři, kteří nejsou v produktivním věku a jsou již v důchodu. Jejich životní podmínky jsou jiné než u mladší věkové skupiny, a to zejména z hlediska změny společenských kontaktů a finančních prostředků. Jsou ale často zdraví a vitální. V důsledku odchodu do důchodu disponují větším fondem času a tak se mohou věnovat svým koníčkům a zejména cestování. Typické pro tuto generaci je, že pečlivě zvažují nutnost svých výdajů a tím ovlivňují svoje spotřebitelské chování, které je charakteristické svou šetrností.
- Od 76 let: přibývají seniorům výrazněji omezení v dosavadním způsobu života. Aktivitám, kterým se senioři mohli do této chvíle věnovat, brání nyní především zdraví. Zátěží však bývá více, jedná se o riziko ztráty partnera, osamělost, špatná finanční situace a nemoc. Nejčastěji utrácejí tito senioři za bydlení, potraviny, léky a lékařskou péči, což je typické spotřebitelské chování pro tuto věkovou skupinu. Co se týče cestování, tato věková kategorie zaznamenává největší změny a to z pohledu menšího přístupu k cestování, způsobu cestování, volby cílové destinace, dopravy, služeb, termínu apod.<sup>78</sup>

Přestože jsou senioři perspektivním segmentem cestovního ruchu, je z výše uvedených věkových etap zřejmé, že s postupujícím věkem se snižuje možnost aktivní účasti na cestování.

---

<sup>78</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.153-154



### 2.3. Senioři a volný čas

Podle Šeráka *“Volný čas přináší svobodu, je to doba, kdy člověk žije jen sám pro sebe a může se svobodně realizovat”*<sup>79</sup>

Přechod člověka z pracovního procesu do seniorského období sebou přináší změnu, která významně zasahuje do života každého seniora. Je to nárůst volného času, který se v období ekonomické aktivity nedostával, naopak odchodem do důchodu je volného času nadbytek. Většina seniorů má již určitou představu, jak tento volný čas využije. Způsoby trávení volného času jsou u každého člověka rozdílné. Důležité je, jak jej smysluplně využít. Záleží na každém jednotlivci, jaký způsob trávení volného času si vybere, jaké zájmy a koníčky mu vyhovují.

Volný čas je vlastní disponibilní doba, kdy se mohou senioři plně věnovat sobě, vnoučatům a rodině. Ve věku okolo 50 let člověk dosáhne pracovního a profesijního vrcholu a začíná si uvědomovat, že se blíží odchod do důchodu. Začne přemítat, co bude dělat ve svém volném čase. Pro mnohé je východiskem hledání nových aktivit. Před vlastním odchodem do důchodu prožívají mnozí kritické chvíle, bojí se sociálního vyloučení, protože současná společnost starší lidi často diskriminuje. Lidé, kteří přestali pracovat mají pocit ztráty.<sup>80</sup>

Odchod do důchodu je spojen s pozitivními i negativními hledisky. Na jednu stranu se lidé zbaví svých pracovních povinností, které pro některé mohou být stresové nebo fyzicky zatěžující a získají více volného času, který mohou využít k realizaci svých zájmů na něž dříve neměli čas. Na druhou stranu může být tento přechod spojen se ztrátou sociální pozice, kontaktů, pocitu pozitivní realizace, sebeúcty apod.<sup>81</sup> Mnoho seniorů se snaží stále pracovat až do vyššího věku a realizují se v zaměstnání nebo si zvelebují domov či zahrádku. Dohánějí to, co nestihli v době ekonomické aktivity. Jiní senioři se účastní akcí klubů seniorů nebo kulturních akcí, které jsou pro ně pořádány jinou organizací, mají v oblibě výlety, turistiku apod.<sup>82</sup> Je také spousta seniorů, kteří

---

<sup>79</sup> ŠERÁK, Michal. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6. s.37

<sup>80</sup> *Zdraví pro třetí věk*. 1. vyd. Přeložil Lucie Kubešová. Čestlice: Rebo, 2006, 270 s. ISBN 80-7234-536-2. s.15

<sup>81</sup> BOČKOVÁ, Lenka, Šárka HASTRMANOVÁ a Egle HAVRDOVÁ. *50+ aktivně: fakta, inspirace a rady do druhé poloviny života*. Praha: Respekt institut, 2011, 95 s. ISBN 978-80-904153-2-4. s.66

<sup>82</sup> MLÝNKOVÁ, Jana. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7. s.49

své aktivity fyzické, psychické, společenské udržují i po nástupu do penze. Ne všichni senioři tyto schopnosti mají, proto je někdy starý člověk přehlížen a nemá možnost naplnit volný čas podle svých představ.<sup>83</sup>

Podle Žumárové výběr volnočasových aktivit závisí na sociální, mentální a psychologické úrovni seniorů, ale i na jejich zdravotním stavu. Mnohdy se stává, že přestože senioři mají dostatek volného času, nevědí jak tento čas plnohodnotně využít. Přesto mnoho seniorů si svůj volný čas dokáže naplnit tím, že čtou, rybaří, cestují apod.<sup>84</sup>

Štílec uvádí, že pro zdravý život ve vyšším věku je významné:

- Neuzavírat se do sebe, nestránit se lidí, ale naopak snažit se vyhledávat kontakty a nové přátele, případně zapomenout na pocity křivdy.
- Vracet se k zájmům a koníčkům, po kterých jsme toužili a dříve na ně nebyl čas, a hlavně neodléhat skepsi a pocitům, že už jsme na to staří, nešikovní.
- Učit se novým věcem, hledat v nich zalíbení. Rozhodující je však nalézt v sobě vůli a touhu dozvídat se nové věci, které člověka obohacují a dávají mu nové rozměry života.
- Pečovat o své zdraví, o svůj vzhled a tělesný i duševní rozvoj aktivním přístupem k životu, to znamená naladit se a vytvořit si čas pro pohybově-prožitkové a jiné povzbudivé aktivity.
- Výše zmíněné zásady vedou samy, bez velkého přemáhání, k minimalizaci promarněného času, pasivního sledování televise, chmurných nálad ze svých perspektiv a dávají člověku pocit smysluplnosti života.
- Takto naladěný člověk je přes svoje dílčí zdravotní problémy relativně činorodý, je schopen pomáhat rodině, atd., ne však za cenu ztráty veškerého volného času, který potřebuje pro svoji kultivaci.

---

<sup>83</sup> ŽUMÁROVÁ, Monika. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. 1. vyd. Prešov: Akcent print, 2012, 178 s. ISBN 978-8089295-43-2. s.64

<sup>84</sup> ŽUMÁROVÁ, Monika. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. 1. vyd. Prešov: Akcent print, 2012, 178 s. ISBN 978-8089295-43-2. s.63

- Má chuť chodit do přírody, za kulturou, cestovat, pracovat na své zahradě atd.<sup>85</sup>

Stávající generace seniorů přichází s novým životním stylem a má jiné představy, jak svůj volný čas naplní. Snaží si splnit své sny a přání na které neměli čas v období pracovní aktivity, mezi které patří cestování. Vzhledem k dostatku času se jim otevírá možnost četnějších pobytů a zájezdů. Cestování se tak pro ně stává v porovnání s jinými činnostmi nejvyšší prioritou. Proto stále přibývá cestovních kanceláří, které se věnují tomuto segmentu, který je označován pojmem **turisté třetího věku**.<sup>86</sup>

V současné době vznikají nejrůznější programy pro seniory a stále více organizací má ve své činnosti různorodou nabídku aktivit, částečně podporovaných i státem. Z mnohých je to např. *Život 90* (v Praze)<sup>87</sup> Dále jsou to různé kluby, organizace či denní centra. Kluby senior/denní centra najdeme v České republice téměř v každém městě. Jsou to zařízení, kde aktivní účast seniorů na společenském, kulturním a zájmovém dění ve společnosti je jejich hlavním cílem. Zřizovatelem klubů důchodců/denních center jsou většinou obce. Sami občané si pak zajišťují organizaci a činnost klubu/centra. Na jejich provoz pak přispívá zřizovatel a částečná úhrada je také z příspěvků členů. Na některé jednorázové akce si musí senioři přispívat sami.<sup>88</sup>

Koncept aktivního stárnutí má velký význam pro začlenění, skýtá však v sobě riziko, že se stane zároveň vyčleňující ideologií a to vyčleňující zejména ty, kteří svou představu o aktivitě nemohou dostatečně naplnit. Koncept aktivního stárnutí je považován i tak za velmi přínosnou strategii. Při studiu stárnutí však nelze opomíjet tělesné a mentální hranice, kdy stárnoucí tělo určuje limity v aktivitě.<sup>89</sup>

Mínění, že staří lidé už nic nepotřebují je mylná. Nejen, že je pro ně důležité zajištění dobrého bydlení, stravy či zdravotní péče, ale také dostatek lásky, motivace,

---

<sup>85</sup> ŠTILEC, Miroslav. *Program aktivního stylu života pro seniory*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 135 s. ISBN 80-7178-920-8. s.130-131

<sup>86</sup> ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. V Praze: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5. Linde Praha, 2011, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2. s.348-349

<sup>87</sup> ŠTILEC, Miroslav. *Program aktivního stylu života pro seniory*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 135 s. ISBN 80-7178-920-8. s.131

<sup>88</sup> ŽUMÁROVÁ, Monika. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. 1. vyd. Prešov: Akcent print, 2012, 178 s. ISBN 978-8089295-43-2. s.67

<sup>89</sup> PETROVÁ KAFKOVÁ, Marcela. *Šedivější hodnoty?: aktivita jako dominantní způsob stárnutí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2013, 181 s. ISBN 978-80-210-6310-5. s.39-40

radost a chuť do života, to všechno je pro seniorské období nezbytné. Proto by měl být seniorům umožněn dostatečný rozsah aktivit a dostatečné povzbuzení, které posílí tělo i mysl a neztratí tak vitalitu a chuť do života.<sup>90</sup>

V seniorském věku lze konkrétně realizovat aktivity jakými jsou cestování, zahradničení, chovatelství, houbaření, fotografování, sběratelství a jiné. Existují i různé weby pro seniory, které umožňují počítačově gramotným seniorům výměnu informací, zprostředkovávají seniorům diskuse, zábavu, tipy na výlety, nové služby apod.<sup>91</sup>

#### **2.4. Specifické potřeby a motivy seniorů v účasti na cestovním ruchu**

Potřebu lze nejnadhěji charakterizovat jako znak určitého nedostatku něčeho nutného či žádoucího. Potřeby mají motivační funkci.<sup>92</sup> Člověk se obvykle snaží odstranit tento nedostatek určitou činností, respektive chováním, které je zpravidla motivováno nějakým cílem.<sup>93</sup> Potřeby jsou hlavní hybnou silou, která nás, žene k akci (nákupu). Tyto potřeby souvisí s tím, jaké máme společenské postavení, jaký životní styl je nám blízký, jaké máme zájmy, trendy, může to být i nálada, ale i věk. Sám cestovní ruch není potřebou, neboť cestovní ruch naše potřeby “pouze naplňuje”. Jedná se o potřeby, které v nás vzbuzují motiv k cestování.<sup>94</sup>

Dle Oriěšky účastí na cestovním ruchu dochází k uspokojování různých potřeb. Cestování přináší poznávání, kulturní a sportovní vyžití, zábavu a rozptýlení, společenský kontakt, odpočinek a upevnění zdraví. Některé z těchto potřeb mohou být

---

<sup>90</sup> ŽUMÁROVÁ, Monika. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. 1. vyd. Prešov: Akcent print, 2012, 178 s. ISBN 978-8089295-43-2. s.61

<sup>91</sup> ŽUMÁROVÁ, Monika. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. 1. vyd. Prešov: Akcent print, 2012, 178 s. ISBN 978-8089295-43-2. s.66

<sup>92</sup> ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6. s.48

<sup>93</sup> PETRŮ, Zdenka. *Základy ekonomiky cestovního ruchu*. 2., upr. vyd. Praha: Idea servis, 2007, 124 s. ISBN 978-80-85970-55-5. s.42

<sup>94</sup> *Athena na cestách* [online]. 2010 [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: [cd-athena.netnews.cz/doc/ATHENA.pdf](http://cd-athena.netnews.cz/doc/ATHENA.pdf)

naplněny i mimo cestovní ruch, ale tím, že se účastníme cestovního ruchu, nám zaručí, že stupeň uspokojení bude kvalitativně vyšší.<sup>95</sup>

Nabídka na trhu cestovního ruchu by měla svým obsahem odpovídat potřebám, zájmům ale i fyzickým, časovým a ekonomickým možnostem cílové skupiny klientů. Mezi klienty se specifickými potřebami patří senioři. Přestože senioři mají zásadní společenské rysy, jedná se o velmi heterogenní skupinu a to z hlediska zdraví, tělesného i duševního a celkové fyzické a duševní kondice. Důležité je zvážit, zda situace a potřeby osob, které jsou nemocné či přímo invalidní jsou protichůdné od situace a potřeb zdravého seniora.<sup>96</sup> S klesající fyzickou aktivitou se stupňují nároky seniorů na přístupnost prostředí a služeb.<sup>97</sup>

Senioři se vyznačují menší pohyblivostí, a proto často vyžadují zvláštní nabídky ve formě balíčku služeb, vyšší standard ubytování, speciální jídla, přiměřenou náročnost programu a příjemnou atmosféru.<sup>98</sup> Při výběru zájezdu často volí velké cestovní společnosti s železniční nebo autokarovou přepravou. Tento způsob cestování patří mezi tradiční a vyhledávají jej klienti s omezenými příjmy.<sup>99</sup> Typickým rysem českých seniorů je zejména jejich nedůvěřivost. Z toho vyplývá, že potřebují předem velké množství informací a chtějí i více času k jejich prostudování a ověření si různých skutečností.<sup>100</sup> Senioři vyhledávají cestování ve skupinách, preferují služby vysoké kvality. Cestují mimo sezónu z důvodu možnosti slev. Patří k segmentu, který vyžaduje při účasti na cestování celkovou fyzickou přístupnost, kdy se jedná zejména o bezbariérové prostředí, ale také o přístupnou dopravu, kdy preferují odjezd a příjezd z

---

<sup>95</sup> ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. V Praze: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5. s.7

<sup>96</sup> SCHMEIDLER, Karel. *Problémy mobility stárnoucí populace*. Vyd. 1. Brno: Novpress, 2009, 180 s. ISBN 978-80-87342-05-3. s.52

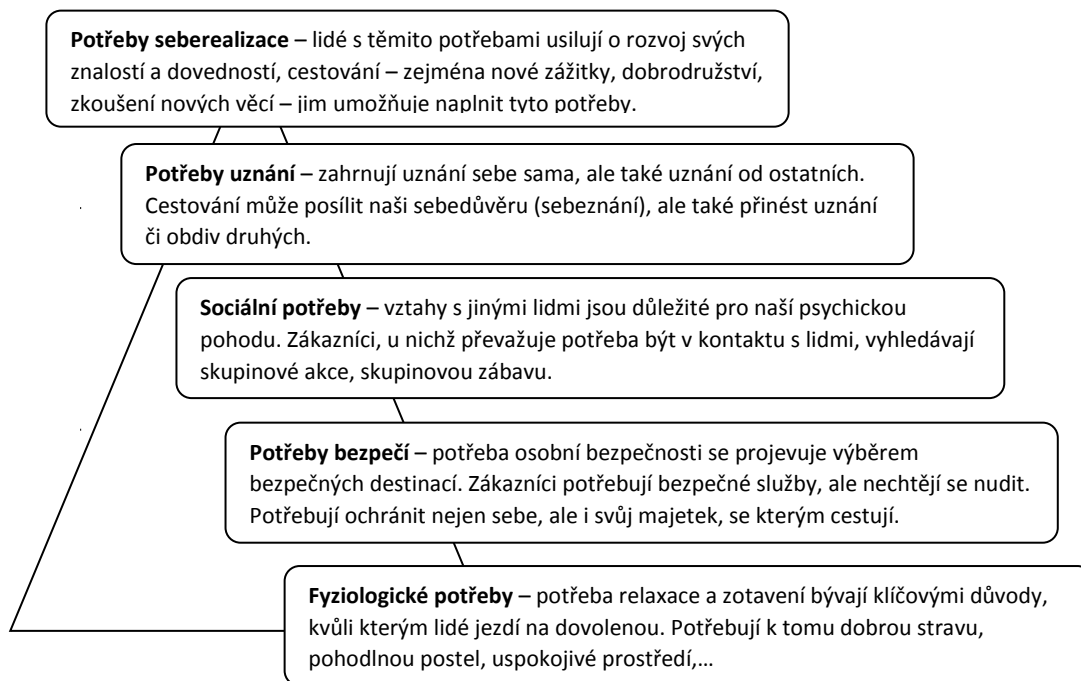
<sup>97</sup> *Athena na cestách: Přístupný cestovní ruch v kostce* [online]. 2010 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.kazuist.cz/download-ba68b0d612/>

<sup>98</sup> ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. V Praze: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5. s.347

<sup>99</sup> ŠTÝRSKÝ, Jiří a Jiří ŠÍPEK. *Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace: kapitoly z geopsychologie*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 164 s. ISBN 978-80-7435-114-3. s.120

<sup>100</sup> SYROVÁTKOVÁ, Jaroslava. *Specifické formy cestovního ruchu*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013, 84 s. ISBN 978-80-7372-927-1. s.39-40

domova.<sup>101</sup> Senioři častěji cestují prostřednictvím organizovaného cestovního ruchu než sami, neboť jim to dává pocit určitého bezpečí a pocit, že si nemusejí zajišťovat služby sami. Celkovou organizaci programu i ostatních služeb (včetně služeb průvodce) volí prostřednictvím cestovní kanceláře a mají tak jistotu, že v případě nějaké mimořádné události bude o ně postaráno. Je zřejmé, že do budoucna budou mít senioři zájem o takové služby a aktivity, které si nebudou schopni zajistit sami.<sup>102</sup>



**Obr.č. 1 Maslowova pyramida potřeb**

Uspořádání potřeb zájemců o cestování dle nejznámější motivační teorie, jejímž autorem je psycholog A. Maslow zdroj: ATHENA na cestách 2010<sup>103</sup>

Kotíková ve své publikaci uvádí, že motivace seniorů pro účast na cestovním ruchu je velmi pestrá. Mezi nejčastější motivy patří poznání, odpočinek, relaxace, návštěvy příbuzných a známých, ale také i nákupy. Dalším motivem pro účast na cestovním

<sup>101</sup> RYGLOVÁ, Kateřina. *Cestovní ruch: soubor studijních materiálů*. Vyd. 3. rozš. Ostrava: Key Publishing, 2009, 187 s. ISBN 978-80-7418-028-6. s.149

<sup>102</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.158

<sup>103</sup> *Athena na cestách: Přístupný cestovní ruch v kostce* [online]. 2010 [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: [cd-athena.netnews.cz/doc/ATHENA.pdf](http://cd-athena.netnews.cz/doc/ATHENA.pdf)

ruchu seniorů je vzdělání. Senioři mají ve svém volném čase zájem věnovat se vzdělávacím aktivitám. Zvyšuje se počet seniorů, kteří studují na tzv. Univerzitách třetího věku (U3V) nejrůznější obory, které nabízejí vysoké školy v České republice. Celoživotní vzdělávání dnes souvisí s cestovním ruchem, protože senioři vyhledávají pobyty, během kterých se mohou vzdělávat. Také zdraví a zdravý životní styl se odráží v cestování seniorů, proto jsou často u této skupiny oblíbené lázeňské pobyty. Jsou jim nabízeny speciální pobyty, jejichž součástí je návštěva lázní, i když nejsou hrazeny zdravotní pojišťovnou. Trendem mezi nabízenými produkty jsou wellness pobyty, které nejsou napojeny na zdravotní pojišťovnu. Určitý zájem u seniorů je také o zdravé stravování a pohyb, o udržení a zlepšení fyzické kondice. Větší účast seniorů se projevuje na zdravotním cestovním ruchu, i když se to týká zejména finančně dobře zajištěných seniorů. Důležitým motivem účasti na cestovním ruchu seniorů je socializace, protože společenský aspekt cestování je velmi důležitý. Cestování je jednou z aktivit, která umožňuje starším lidem překonat osamělost. Senioři při cestování navazují nebo udržují kontakt s jinými lidmi. Tento motiv se častěji vyskytuje u žen. Společné zážitky, prožitky a sdílení emocí jsou charakteristické pro tento typ motivu, jehož záměrem je zejména posílení společenských kontaktů.<sup>104</sup>

## **2.5. Překážky omezující účast seniorů v cestovním ruchu**

Stárnutí populace je dnes demografickým trendem. Česká republika i ostatní vyspělé země Evropy zaznamenávají rychlý nárůst podílu starších osob. Přestože senioři představují významný potenciál pro cestovní ruch, existuje celá řada osob, kteří by rádi cestovali, ale nemohou si toto přání splnit. Problém spočívá v tom, že přestože senioři mají relativně dostatek času, do cestování se nikterak nehrnou. Důvodem může být nedostatek finančních prostředků, obava, že cestu nezvládnou, ale i to, že nemají s kým cestovat.<sup>105</sup> Mnozí senioři jsou na počátku svého stáří dostatečně zajištěni. Mohou se ale v průběhu stárnutí dostat do obtíží, kdy dojde ke zhoršení jejich zdravotního

---

<sup>104</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.159-160

<sup>105</sup> Senioři mohou cestovat pohodově, i u nás jsou cestovní kanceláře pro seniory. *Asociace cestovních kanceláří* [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.ackcr.cz/aktuality-pro-verejnost/seniori-mohou-cestovat-pohodove-i-u-nas-jsou-cestovni-kancelare-pro-seniory/>

stavu, začnou se stávat závislími na pomoci druhých a ovdovělé ženy mohou být ohroženy chudobou.<sup>106</sup>

Podle I.Pattersona (in Kotíková) jsou nejčastějšími omezeními pro cestovní ruch následující důvody:

- **Špatný zdravotní stav**
- **Nedostatek finančních prostředků**
- **Nedostatek času**
- **Chybějící společník pro cestování**
- **Obava o bezpečnost**
- **Obava z dopravy**<sup>107</sup>
- **Nedostatek finančních prostředků**

S odchodem do důchodu přestává být člověk ekonomicky aktivní a s postupujícím věkem se může snižovat příjem. Podle Saka a Kolesárové *“Současnou generaci seniorů lze hodnotit jako generaci, jejichž situace ve stáří je historicky nejlepší. Má se lépe než se měly předchozí generace, a lépe, než se budou mít následující generace. Tato generace byla na vrcholu postavení seniora v českých zemích. Nyní je tato pozice již za zenitem a postupný propad se neprojevuje v celé generaci seniorů, ale nejdříve v segmentech, které v sobě nesou v důsledky souběhu více rizikových faktorů. Nemoc a potřeba léků, nízký důchod a vysoký nájem ve větších městech, žijící sám s jedním příjmem”*.<sup>108</sup>

K zajištění určité životní úrovně ve stáří je zapotřebí dostatek finančních prostředků. S přibývajícím věkem zároveň rostou náklady na specifické potřeby seniorů a ve vysokém věku se tyto náklady mohou dramaticky zvyšovat vzhledem k péči, která je u

---

<sup>106</sup> SCHMEIDLER, Karel. *Problémy mobility stárnoucí populace*. Vyd. 1. Brno: Novpress, 2009, 180 s. ISBN 978-80-87342-05-3. s.26

<sup>107</sup> PATTERSON, I. (2006). *Growing Older. Tourism and Leisure behavior of Older Adults*. Wallingford: CABY. In KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.161

<sup>108</sup> SAK, Petr a KOLESÁROVÁ, Karolína. *Sociologie stáří a seniorů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 225 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-3850-5. s.141-142



staších senior nezbytná.<sup>109</sup> Z celkového počtu 1 647 534 důchodců v roce 2010 spadalo do kategorie s důchodem do 8999Kč celkem 30% mužů a žen. Lze tak předpokládat, že prakticky třetina starobních důchodců dává prostředky na nejnужnější životní výdaje a věnuje se svým koníčkům v rámci běžných volnočasových aktivit. Pokud chce však realizovat finančně náročnější záliby, musí se v jiných oblastech omezit.<sup>110</sup>

Největší část seniorů tvoří lidé v důchodovém věku. Což znamená, že nemají svůj pravidelný příjem získaný z pracovní činnosti, ale nejčastěji hlavní a většinou jedinou část jejich příjmů tvoří důchod. Dá se říci, že odchodem do důchodu lidem finanční zdroje značně klesají, ale i tak jsou tito senioři významnými klienty a to nejen pro firmy působící v oblasti cestovního ruchu. Senioři přesto patří do skupiny spotřebitelů, u kterých je poměr cena/kvalita velmi důležitá. Jedním z nejdůležitějších předpokladů pro cestování jsou finanční zdroje. Současné cestování v rámci domácího cestovního ruchu dává možnost cestovat levně, například využívání vlastního ubytování a stravování, nebo u příbuzných a přátel. Pro některé seniory může být i tato forma cestování přece jenom finančně zatěžující. Proto je určitá část seniorů z cestování ne vlastní vinou vyloučená.<sup>111</sup>

- **Špatný zdravotní stav**

Zdraví je významnou součástí plnohodnotného života a je uváděno na čelních místech žebříčků životních hodnot. Mnohdy je ale bráno i jako určitá předpokládaná samozřejmost. Podporou fyzického nebo duševního zdraví lze zvyšovat objektivní i subjektivně pocíťovanou kvalitu života.<sup>112</sup> Podle Světové zdravotnické organizace /WHO/ je zdraví definováno nikoliv jako pouhá absence nemoci, ale jako stav komplexní, fyzické, psychické a sociální pohody /WHO/.

---

<sup>109</sup> REIDL, Andreas. *Senior - zákazník budoucnosti: marketing orientovaný na generaci 50+*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. 256 s. ISBN 978-80-265-0018-6. s.141

<sup>110</sup> FAZIK, Alexander, ed. a ŠTEMBERK, Jan, ed. *Aktuální problémy volného času a cestovního ruchu*. 1. vyd. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s katedrou společenských věd Vysoké školy obchodní v Praze, 2013. 199 s. ISBN 978-80-7415-076-0. s.32

<sup>111</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.161

<sup>112</sup> HEŘMANOVÁ, Eva. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. 239 s. Studijní texty; sv. 54. ISBN 978-80-7419-106-0. s.63

Pro účast na cestovním ruchu je důležité zdraví. U lidí vyššího věku zdraví ovlivňuje všechny aspekty života. S přibývajícím věkem se snižuje počet lidí, kteří jsou zdraví. Odhaduje se, že v šedesáti letech se cítí zdravými 60% osob, kolem sedmdesáti let asi 40%, z osmdesátiletých a starších již jen 5% osob.<sup>113</sup> Se zvyšujícím věkem se zhoršuje zdravotní stav, dochází ke zhoršování fyzické kondice, přibývá chronických a civilizačních onemocnění. Lidé, kteří pravidelně užívají léky mají specifické potřeby ohledně stravování, pohodlí a jsou velmi omezeni z hlediska možného cestování.<sup>114</sup> Cestování většinou přináší pozitivní efekty v oblasti duševního zdraví, má léčebný a preventivní účinek. Na druhou stranu cestování může přinést řadu zdravotních problémů. Statistická data uvádějí, že zhruba 80% potíží při dovolených jsou relapse chronických onemocnění. Před každou cestou je vhodné poradit se s lékařem.<sup>115</sup>

- **Nedostatek času**

Přestože senioři disponují dostatkem času, mnohdy nemohou cestovat z důvodu určitých povinností. Musí se postarat o své “domácí mazlíčky, snaží se pomáhat svým dětem, starat se o vnoučata nebo jim to nedovolují koníčky, kterým se věnují. Týká se to zejména seniorů žijících na venkově, kteří pečují o zahradu, domácí zvířata a pod.<sup>116</sup>

- **Chybějící společník pro cestování**

Osamělost je jednou z výrazných omezení účasti na cestování. Příčinou osamělosti může být odchod do důchodu, kdy se začne měnit životní stereotyp. Lidé, kteří přešli z pracovního procesu do důchodu, přerušují kontakty se svými spolupracovníky, snižují se finanční zdroje, což může vést k celkovému omezení společenských kontaktů a člověk často začíná žít osaměle. Schmeidler uvádí: “*Reálnou se stává hrozba sociální izolace. Ta představuje ztrátu kontaktu s prostředím, ve kterém člověk žije.*” Také starý člověk je závislý na společnosti a sociálních kontaktech. Většinou se sociální izolace objevuje u osaměle žijících starých jedinců, jejichž rodina je vzdálena nebo nemají

---

<sup>113</sup> PACOVSKÝ, Vladimír. *O stárnutí a stáří*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1990, 135 s. ISBN 80-201-0076-8.s.61

<sup>114</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.161

<sup>115</sup> ŠTÝRSKÝ, Jiří a Jiří ŠÍPEK. *Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace: kapitoly z geopsychologie*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 164 s. ISBN 978-80-7435-114-3. s.126

<sup>116</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.161

rodinu a nemají žádné kontakty s přáteli, sousedy a okolím. Zabránění jejich sociální izolaci znamená zvýšení jejich životní a sociální aktivity.<sup>117</sup> Osamělost je považována za jeden z nejtěžších aspektů stárnutí. Mnohdy tyto lidé trpí pocitem ztráty, že již nepatří do širokého okruhu společenství. Zažívají pocit vyřazení ze společnosti a dochází u nich k poklesu sebevědomí a psychické a fyzické pohody.<sup>118</sup> Jako prevence proti osamělosti může být vhodně zvolená aktivita ve formě zájmů, zálib a koníčků. Mezi vhodně zvolenou zálibu může být cestování, které patří mezi společenskou aktivitu. Seniori ale narozdíl od mladých lidí málokdy cestují sami a překážkou tak může být to, že nemají s kým cestovat, což může být jedním z důvodů jejich neúčasti na cestování. Tento hendikep snáze překonávají ženy, které si snadněji najdou pro cestování kamarádku.<sup>119</sup>

- **Obava o bezpečnost, obava z dopravy**

Častým jevem při cestování mohou být psychické stresové stavy, pocity úzkosti, zvláště pak při dlouhých cestách. Lidé mohou prožívat strach z cesty letadlem, zvláště pak ti, kteří letí poprvé.<sup>120</sup>

Velkou bariérou v cestování seniorů může být obava, zda nedojde k nějakým mimořádným událostem během dopravy, kterými mohou být ztráta zavazadel, dále bezpečnost v dopravě, obava, zvláště u starších seniorů, zda cestu zvládnou v organizačních věcech zájezdu a pod. Tyto obavy prožívají starší věkové skupiny nad 75 let.<sup>121</sup>

---

<sup>117</sup> SCHMEIDLER, Karel. *Problémy mobility stárnoucí populace*. Vyd. 1. Brno: Novpress, 2009, 180 s. ISBN 978-80-87342-05-3. s.27

<sup>118</sup> ŽUMÁROVÁ, Monika. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. 1. vyd. Prešov: Akcent print, 2012, 178 s. ISBN 978-8089295-43-2. s.24

<sup>119</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.162

<sup>120</sup> ŠTÝRSKÝ, Jiří a Jiří ŠÍPEK. *Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace: kapitoly z geopsychologie*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 164 s. ISBN 978-80-7435-114-3. s.126

<sup>121</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.162

### **3. Průzkum postojů seniorů Pardubického kraje k možnostem účastnit se cestovního ruchu**

Senioři mají dnes celou řadu možností, jak aktivně vyplnit svůj volný čas formou různých zálib a koníčků. Také cestování jako jedna z mnoha oblíbených volnočasových aktivit může být přístupná pro většinu seniorů, ale pouze za předpokladu, že budou brány na zřetel jejich specifické potřeby a jednotlivé překážky, které seniory částečně nebo zcela omezují v účasti na cestování. Sociální cestovním ruch zohledňuje jednotlivé překážky a tento druh cestovního ruchu tak napomáhá co největšímu počtu seniorů být aktivní i přes svůj pozdní věk. Vlastní výzkum práce zjišťuje, zda se senioři v Pardubickém kraji zúčastňují cestování, co je pro ně důležité při účasti na cestovním ruchu a jaké překážky je omezují v cestování.

#### **3.1. Metodologie výzkumu**

##### **Cíl výzkumu**

Cílem výzkumné části je zjistit možnosti účasti seniorů v Pardubickém kraji na cestovním ruchu jako způsobu plnohodnotného života a aktivního stárnutí. Zjistit, jaké životní okolnosti částečně nebo zcela brání seniorům v účasti na cestovním ruchu, jaké podmínky a přístupy k podpoře cestování seniorů Pardubického kraje vytvářejí subjekty působící v oblasti cestovního ruchu a jak senioři aktivně využívají tento druh cestovního ruchu. Pro splnění cíle byly stanoveny dvě výzkumné otázky a čtyři hypotézy.

##### **Hypotézy**

**VO1: Jaké překážky brání seniorům v účasti na cestovním ruchu?**

**VO2: Jaké faktory ovlivňují seniory při výběru zájezu?**

**H1: Nadpoloviční většinu současných seniorů omezuje v účasti na cestovním ruchu nedostatek finančních prostředků.**

*Odůvodnění: Z celkového počtu 1 647 534 seniorů v roce 2010 se řadilo do kategorie s důchodem do 8999Kč celkem 30% mužů a žen. Je možné předpokládat, že prakticky třetina seniorů vynakládá prostředky na nejnnutnější životní výdaje a věnuje se svým*

*koníčkům v rámci běžných volnočasových aktivit. Pokud chce realizovat finančně náročnější záliby, musí se v jiných oblastech uskromnit.*<sup>122</sup>

*Jedním z nejdůležitějších předpokladů pro cestování jsou finanční zdroje. Současné cestování v rámci domácího cestovního ruchu dává možnost cestovat levně, například využívání vlastního ubytování a stravování, nebo u příbuzných a přátel. Pro některé seniory může být i tato forma cestování přece jenom finančně zatěžující. Proto je určitá část seniorů z cestování ne vlastní vinou vyloučená.*<sup>123</sup>

Hypotézu H1 ověřují následující otázky z dotazníku:

Č.10 Ve kterém období nejčastěji cestujete? (z důvodu uplatnění slev)

Č.4 Omezuje Vás v cestování některá z níže uvedených překážek?

Č.5 Jak hodnotíte Vaši současnou finanční situaci?

Č.8 Jaké faktory Vás ovlivňují v účasti na cestovním ruchu?

Č.10 Ve kterém období nejčastěji cestujete?

Č.11 Využíváte, nebo jste využil/a jako senior příspěvek na cestování, rekreaci, apod.? Pokud ano, uveďte prosím organizaci, která vám příspěvek poskytla.

Č.12 Využíváte nebo jste využil/a jako senior slevu v cestovním ruchu? Pokud ano, uveďte prosím organizaci /zařízení/, která vám slevu poskytla.

## **H2: Nadpoloviční většinu současných seniorů omezuje v účasti na cestovním ruchu špatný zdravotní stav.**

*Odůvodnění: Zdraví je základní podmínkou pro účast na cestovním ruchu. Ve vyšším věku dochází ke zhoršování jak fyzické kondice, tak i mentálních schopností člověka a mění se i jeho sociální začlenění. Přibývá chronických onemocnění a zvyšuje se výskyt civilizačních onemocnění. Lidé, kteří pravidelně užívají léky mají specifické potřeby*

---

<sup>122</sup> FAZIK, Alexander, ed. a ŠTEMBERK, Jan, ed. *Aktuální problémy volného času a cestovního ruchu*. 1. vyd. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s katedrou společenských věd Vysoké školy obchodní v Praze, 2013. 199 s. ISBN 978-80-7415-076-0. s.32

<sup>123</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.161

*ohledně stravování, pohodlí, jsou velmi omezení z hlediska možného cestování.<sup>124</sup> Pro zapojení se seniorů do cestovního ruchu je důležité zdraví. Před každou cestou je vhodné poradit se s lékařem.<sup>125</sup>*

*Mnozí seniori jsou na počátku svého stáří dostatečně zajištěni. Mohou se ale v průběhu stárnutí dostat do obtíží, kdy dojde ke zhoršení jejich zdravotního stavu, začnou se stávat závislí na pomoci druhých a ovdovělé ženy mohou být ohroženy chudobou.<sup>126</sup>*

*Zdraví ovlivňuje všechny aspekty života ve vyšším věku. Má však jiné dimenze než v raných deceniích. S přibývajícím věkem se snižuje počet lidí, kteří jsou zdraví. Odhaduje se, že v šedesáti letech se cítí zdravými 60% osob, kolem sedmdesáti let asi 40%, z osmdesátiletých a starších již jen 5% osob.<sup>127</sup>*

Hypotézu H2 ověřují následující otázky:

Č.4 Omezuje Vás v cestování některá z níže uvedených překážek?

Č.6 Jak vnímáte Váš současný zdravotní stav?

### **H3: Nadpoloviční většina současných seniorů cestuje v doprovodu společníka.**

*Odůvodnění: Přestože seniori představují významný potenciál pro cestovní ruch, existuje celá řada osob, kteří by rádi cestovali, ale nemohou si toto přání splnit. Problém spočívá v tom, že přestože seniori mají relativně dostatek času, do cestování se nikterak nehrnou. Důvodem je nedostatek finančních prostředků, obava, že cestu nezvládnou, ale i to, že nemají s kým cestovat.<sup>128</sup> Mladí lidé cestují někdy sami, ale u seniorů je to jev velmi řídký. A proto bývá absence společníka na cesty častým důvodem, proč seniori nechtějí cestovat. Jednoduše nemají s kým se vydat na cesty. Častěji tento*

---

<sup>124</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.155

<sup>125</sup> ŠTÝRSKÝ, Jiří a Jiří ŠÍPEK. *Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace: kapitoly z geopsychologie*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 164 s. ISBN 978-80-7435-114-3. s.126

<sup>126</sup> SCHMEIDLER, Karel. *Problémy mobility stárnoucí populace*. Vyd. 1. Brno: Novpress, 2009, 180 s. ISBN 978-80-87342-05-3. s.26

<sup>127</sup> PACOVSKÝ, Vladimír. *O stárnutí a stáří*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1990, 135 s. ISBN 80-201-0076-8.

<sup>128</sup> Seniori mohou cestovat pohodově, i u nás jsou cestovní kanceláře pro seniory. *Asociace cestovních kanceláří*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.ackcr.cz/aktuality-pro-verejnost/seniori-mohou-cestovat-pohodove-i-u-nas-jsou-cestovni-kancelare-pro-seniory/>

*hendikep překonávají ženy, které si snadněji pro cestování najdou společníci, kamarádku, přítelkyni.<sup>129</sup>*

Hypotézu H3 ověřují následující otázky:

Č.7 S kým nejčastěji cestujete?

Č.8 Jaké faktory vás ovlivňují v účasti na cestovním ruchu?

**H4: U nadpoloviční většiny současných seniorů je při výběru zájezdu rozhodující odjezd a příjezd z místa bydliště.**

*Odůvodnění: Seniori mají specifické požadavky. Vyžadují služby vysoké kvality a vyšší standard ubytování. Seniori patří k segmentu, který vyžaduje při účasti na cestování bezpečnost a celkovou fyzickou přístupnost, kde se jedná zejména o bezbariérové prostředí, ale také o přístupnou dopravu, neboť seniori preferují odjezd a příjezd z místa bydliště.<sup>130</sup>*

*Jsou segmentem, který je rizikovější z hlediska možných zdravotních těžkostí a úrazů. Vyhledávají proto ubytování v klidné části hotelu, s výtahem a bezbariérovým přístupem, pohodlné lůžko, pokoj a ostatní prostory s podlahami s protismykovou úpravou, držáky na přidržení v sociálních zařízeních, výborné osvětlení, stravování s možností nabídky dietního stravování.<sup>131</sup> Seniori se vyznačují menší pohyblivostí, a proto často vyžadují zvláštní nabídky ve formě balíčku služeb, přiměřenou náročnost programu a příjemnou atmosféru.<sup>132</sup>*

*Seniori patří mezi klienty, kteří vyhledávají klidné, rodinné cesty. Při výběru zájezdu často volí velké cestovní společnosti s železniční nebo autokarovou přepravou. Mají*

---

<sup>129</sup> KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6. s.162

<sup>130</sup> RYGLOVÁ, Kateřina. *Cestovní ruch: soubor studijních materiálů*. Vyd. 3. rozš. Ostrava: Key Publishing, 2009, 187 s. ISBN 978-80-7418-028-6. s.149

<sup>131</sup> ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. V Praze: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5. Linde Praha, 2011, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2. s.348-349

<sup>132</sup> ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. V Praze: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5. s.347

*rádi organizované zájezdy, neboť předpokládají, že o ně bude dobře postaráno. Tento způsob cestování patří mezi tradiční a vyhledávají jej i klienti s omezenými příjmy.*<sup>133</sup>

Hypotézu H4 ověřují následující otázky:

Č.8 Jaké faktory Vás ovlivňují v účasti na cestovním ruchu?

Č.9 Jak se nejčastěji dopravujete do destinace (místa pobytu)?

### **Výzkumná metoda**

Podle Gavory si má výzkumník *promyslet, jak (čím) bude na výzkumnou otázku odpovídat. Musí si vybrat vhodnou výzkumnou metodu (metody) a v rámci ní pak výzkumný nástroj.*<sup>134</sup> Ve výzkumné části práce jsem zvolila kvantitativní výzkum. Gavora uvádí *kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, resp. jejich míru (stupeň). Číselné údaje se dají matematicky zpracovat.*<sup>135</sup> Podle Hendla v kvantitativním výzkumu *jsou využívány náhodné výběry, experiment a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování.*<sup>136</sup>

Nástroj pro získávání údajů v kvantitativním výzkumu jsem zvolila dotazník. Dle Gavory *dotazník je určen především pro hromadné získávání údajů. Myslí se tím získávání údajů o velkém počtu odpovídajících. Proto se dotazník považuje za ekonomický výzkumný nástroj. Můžeme jím získávat velké množství informací při malé investici času.*<sup>137</sup> Dotazníky byly distribuovány mezi respondenty osobně. V měsíci květnu 2015 proběhl předvýzkum a na jeho základě byly vybrány vhodné otázky. Vlastní výzkum probíhal v měsíci červnu 2015. V dotazníku je krátké představení, důvod šetření a pokyny k jeho vyplnění. Dotazník se skládá ze 14 uzavřených otázek, u

---

<sup>133</sup> ŠTÝRSKÝ, Jiří a Jiří ŠÍPEK. *Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace: kapitoly z geopsychologie*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 164 s. ISBN 978-80-7435-114-3. s.120

<sup>134</sup> GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0. s. 19.

<sup>135</sup> GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0. s. 35

<sup>136</sup> HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6. s.46

<sup>137</sup> GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0. s. 19. s.121



části otázek je možná volba více odpovědí. Dotazník je uveden v příloze A bakalářské práce.

### 3.2. Výzkumný vzorek

Osloveni byli senioři v rámci Pardubického kraje z města Pardubice, Chrudim, Hlinsko, Skuteč a Horka u Chrudimi. V Pardubicích se zúčastnili dotazníkového šetření senioři z místního Seniorcentra. V Chrudimi senioři z organizace Společnost seniorů a jejich přátel a dále senioři ze Svazu důchodců České republiky. V obci Horka u Chrudimi senioři z Klubu seniorů Horka a ve městech Hlinsko a Skuteč byli osloveni senioři, kteří jsou moji příbuzní a jejich známí. Dotazníky byly distribuovány osobně, pokud nastaly nějaké nejasnosti, vše bylo respondentům vysvětleno.

Charakteristika **Seniorcentra**: V dubnu roku 1998 bylo založeno Seniorcentrum v Pardubicích. Seniorcentrum sídlí na Pospíšilově náměstí č. p. 1693, v provozu je pět dní v týdnu a jeho činnost napomáhá seniorům účastnit se plného aktivního společenského života. Program Seniorcentra probíhá v šesti základních oblastech:

- zájmová činnost, kterými jsou kroužky paličkování, tance, pěvecký kroužek a kroužek turistů,
- péče o zdraví, která spočívá v několika různých kroužcích tělocviku a jógy zaměřených na rekondiční cvičení a jako prevence seniorských tělesných obtíží,
- vzdělávací oblast, která zahrnuje jazykové kurzy, cestopisné, zdravotní, literární (“Studánky”) a vzdělávací přednášky i hudební ukázky předních skladatelů,
- oblast společenská, kterou jsou pravidelné setkávání u harmoniky, při hudbě, na oslavách jubilatů, na plese seniorů, na mikulášských a silvestrovských zábavách, nedělní odpolední “Čaje”. Přednášek v Seniorcentru se může zúčastnit každý senior.<sup>138</sup>

Dále byli osloveni senioři z organizace **Společnost seniorů a jejich přátel** působící v Centru sociálních služeb a pomoci v Chrudimi. Tato organizace se snaží místním seniorům poskytovat činnosti v oblasti kulturní, společenské, sportovní, umělecké, ale i výuku jazyků. Nabízí širokou škálu volnočasových aktivit, jedná se například o jógu,

---

<sup>138</sup> Jaký je rozdíl mezi Radou seniorů, Seniorcentrem a kluby seniorů? *Pardubice* [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/urad/konik/skolstvi-kultura-a-sport/kultura-a-sport/jaky-je-rozdil-mezi-radou-senioru-seniorcentrem-a-kluby-senioru/>

plavání a výuku angličtiny. Do jejich volnočasových aktivit je zahrnuto i cestování, které však není jejich hlavní činností, jedná se o příležitostní akce. Mají 2 kluby a celkem 140 členek.

Další senioři, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření byli senioři z regionální pobočky **Svazu důchodců České republiky** v Chrudimi. Svaz důchodců České republiky je občanské sdružení, které bylo založeno v r. 1990 V průběhu posledních let se činnost základních místních, městských či regionálních organizací v celé republice zaměřila více na společenské akce, na setkávání přátel, na zájezdy nebo společné dovolené v tuzemsku i v cizině. V mnoha organizacích pořádá besedy podle zájmů členů, dále společenská odpoledne s tancem nebo poslechem hudby a různými soutěžemi. Jezdí společně do divadel a na koncerty. V mnoha organizacích má svaz i pěvecké či taneční soubory, kroužky šikovných rukou apod. Činnost organizací je rozmanitá, jak rozmanitý je život v tom kterém regionu.<sup>139</sup>

Senioři z **Klubu seniorů Horka**. Obec Horka se nachází v Pardubickém kraji nedaleko města Chrudim. Klub seniorů Horka si založili horečtí důchodci z vlastní iniciativy v roce 2001 v květnu. Klub se zaregistroval u Ministerstva vnitra ČR jako samostatná organizace a po přidělení identifikačního čísla organizace a schválení stanov svolal ustavující valnou hromadu. Činnost je rozmanitá a každá akce dává lidem dohromady a umožňuje se vzájemně poznávat. Zcela určitě činnost tohoto klubu seniorů bude nadále prospěšná všem. Pravidelnou činností jsou každý týden seniorské pondělky, pro členy se vydává každé dva měsíce interní ZPRAVODAJ, ve kterém jsou uvedeny všechny plánové akce (zájezdy, oslavy významných výročí, návštěvy divadel atd.), blahopřání jubilantům a další informace.<sup>140</sup>

Pro získávání údajů dotazníkového šetření bylo osloveno celkem 180 respondentů. 12 respondentů odmítlo dotazník vyplnit. Dotazník vyplnilo celkem 168 respondentů ve věkovém vymezení 55+. Převážnou část respondentů tvořilo 126 žen tj. 75% a 42 mužů tj. 25%. Na otázky č.1 až č.6 odpovídali všichni respondenti, bez ohledu na to, zda cestují či nikoli. Senioři, kteří uvedli, že se ve svém volném čase věnují cestování

---

<sup>139</sup> Chcete se stát členem svazu důchodců české republiky, o.s.? *Svaz důchodců České republiky občanské sdružení*. [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.sdcr.cz/clanky/dokumenty-sdcr/clenstvi.html>

<sup>140</sup> 10 let klubu seniorů Horka. *Obec Horka*. [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.horka.info/seniori>

pokračovali dále od otázky č.7. Celkový počet respondentů uvádí tabulka č.3 a tabulka č.4 uvádí věkové vymezení zúčastněných respondentů.

**Tabulka č.3 Počet respondentů, kteří se zúčastnili písemného dotazování.**

respondentů celkem	168	100%
mužů	42	25%
žen	126	75%

**Tabulka č.4 Věkové vymezení všech seniorů, kteří se zúčastnili dotazování.**

věk 55 až 65	17	10%
věk 66 až 75	89	53%
věk 76 a více	62	37%

### 3.3. Vyhodnocení výsledků průzkumu

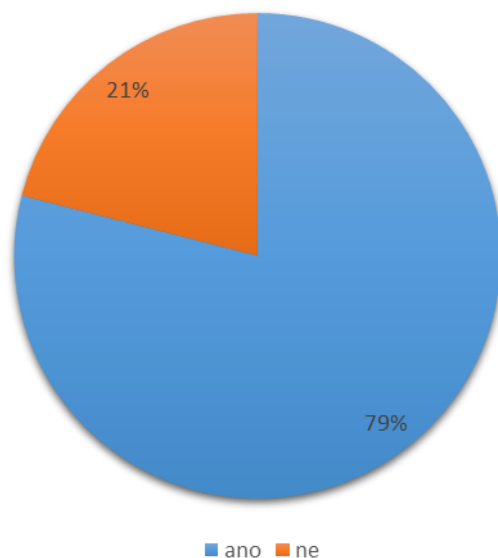
Tato kapitola podává celkový přehled výsledků kvantitativního výzkumu. Výsledky byly získány pomocí dotazníkového šetření. Dotazníky byly distribuovány seniorům v Pardubickém kraji, jednalo se konkrétně o seniory ze Seniorcentra Pardubice, Svazu důchodců České republiky Chrudim, Společnosti seniorů a jejich přátel Chrudim, Klubu seniorů Horka a o seniory z města Hlinsko, Skuteč a okolí. Zjištěné výsledky jsou uvedeny v následujících tabulkách a grafech. Na otázku č.3 měli senioři odpovědět, zda se ve svém volném čase věnují cestování. Z celkového počtu 168 zúčastněných respondentů 79% uvedlo, že se věnují cestování. Zbývajících 21% respondentů uvedlo, že necestují. Toto zjištění znázorňuje **tabulka č.5.** a **graf č.3.**

**Tabulka č.5 Senioři, kteří se věnují ve svém volném čase cestování.**

ano	133	79%
ne	35	21%

## Věnujete se ve svém volném čase cestování?

Graf č.3 – Cestují senioři ve svém volném čase?



Celkový počet seniorů, kteří uvedli, že se ve svém volném čase věnují cestování, byl rozdělen na věkové kategorie: věk 55 až 65, věk 66 až 75, věk 76 a více. Toto rozdělení znázorňuje **tabulka č.6**.

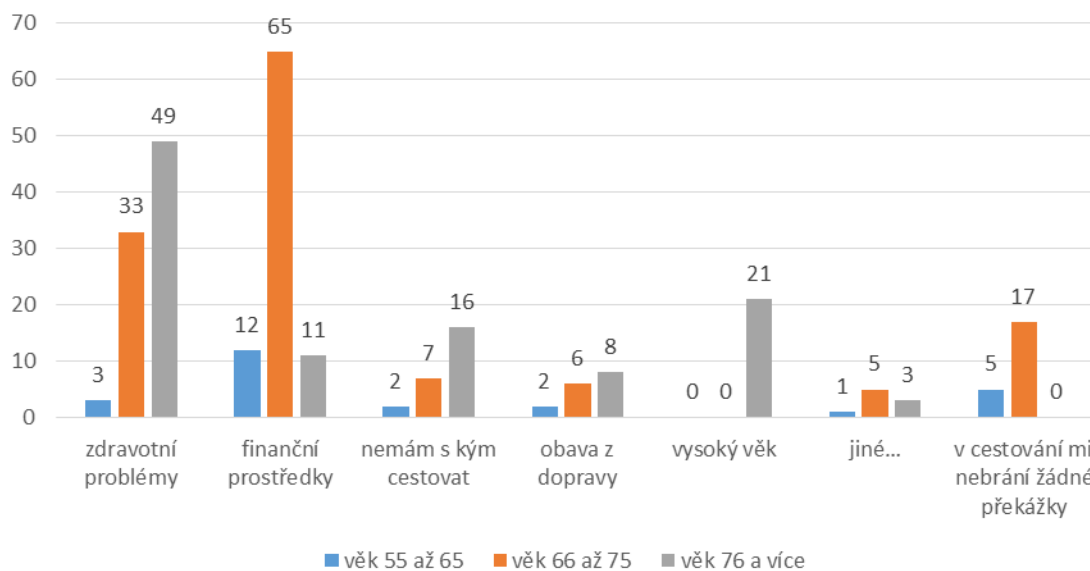
**Tabulka č.6 Věkové vymezení seniorů, kteří se věnují ve svém volném čase cestování.**

věk 55 až 65	17	13%
věk 66 až 75	77	58%
věk 76 a více	39	29%

Na **otázku č.4** měli respondenti uvést **Jaké překážky je omezují v cestování**. U této otázky mohli respondenti volit více variant odpovědí. Odpovídali všichni senioři bez ohledu na to, zda cestují či nikoli. **Graf č.4** znázorňuje výsledky **otázky č.4: Omezuje Vás v cestování některá z níže uvedených překážek?** a zároveň znázorňuje výsledky dle věkových skupin. **Graf č.5** znázorňuje výsledky **otázky č.4** bez ohledu na věkové skupiny. Z výsledků je patrné, že výraznou překážkou, která seniory omezuje v cestování jsou *finanční prostředky*. Z celkového počtu 168 dotazovaných 88 respondentů uvedlo tuto překážku jako zásadní, což je 52%. Další překážkou u seniorů jsou *zdravotní problémy*. Z celkového počtu 168 dotazovaných ji uvedlo 85 respondentů tj. 51%, následuje překážka *nemám s kým cestovat*, kterou označilo 25 respondentů tj. 15%, *vysoký věk* brání v cestování 21 respondentům tj. 12%, *obavu z dopravy* jako překážku uvedlo 16 respondentů tj. 10%, 9 respondentů uvedlo *jiné (starost o domácí mazlíčky)* tj.5%. Celkem 22 respondentů uvedlo, že *v cestování mi nebrání žádné překážky*, což je 13% dotazovaných.

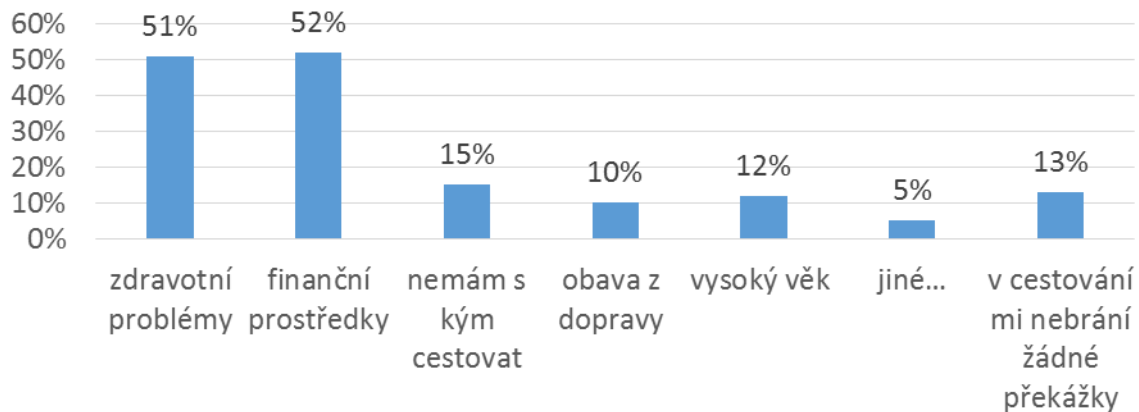
### Omezuje Vás v cestování některá z níže uvedených překážek?

**Graf č. 4 – Překážky, které brání seniorům v cestování dle věkových skupin**



## Omezuje Vás v cestování některá z níže uvedených překážek?

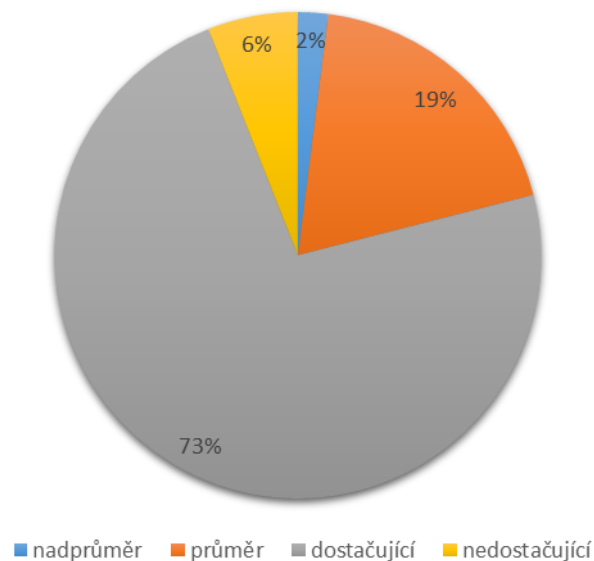
Graf č.5 – Překážky, které omezují seniory v cestování /bez ohledu na věkovou skupinu/



Ze zjištěných dat byla potvrzena **H1 “Nadpoloviční většinu současných seniorů omezuje v účasti na cestovním ruchu nedostatek finančních prostředků”**. Pro potvrzení této hypotézy nám poslouží také data z grafu č.6. Tento graf znázorňuje výsledky otázky č.5: **Jak hodnotíte svoji současnou finanční situaci?** Nejvíce respondentů uvádí, že jejich současná finanční situace je dostačující 73%. Jako průměrnou ji hodnotí 19% seniorů, 6% dotazovaných ji vnímá jako nedostačující a 2% jako nadprůměrnou. Podle výsledků je tedy zřejmé, že senioři nemají peněz nazbyt a cestování se pro některé může stát omezenou nebo dokonce nedostupnou volnočasovou aktivitou.

## Jak hodnotíte svoji současnou finanční situaci?

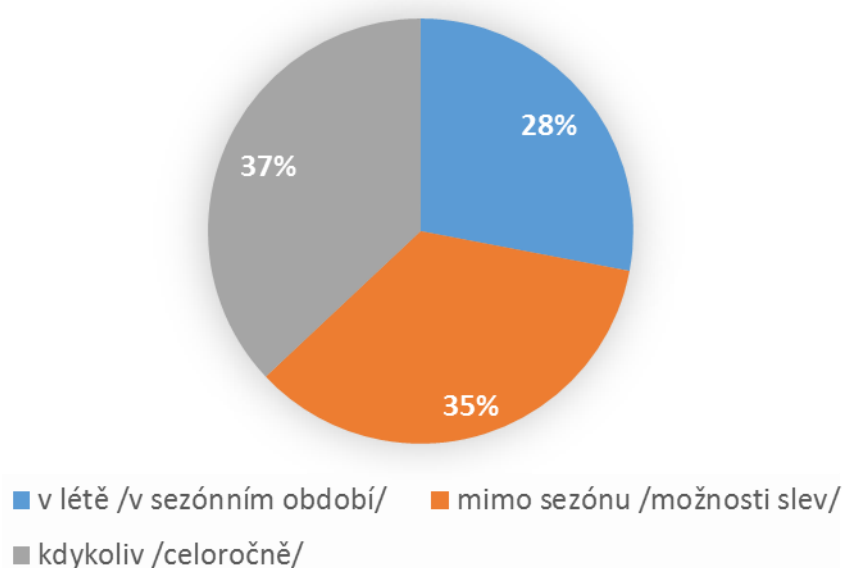
Graf č.6 – Jak senioři hodnotí svoji finanční situaci



Následující **graf č.7** podává přehled výsledků **otázky č.10: Ve kterém období nejčastěji cestujete?** Výběr období je důležitým faktorem, který může ovlivnit cenu. Z výsledků je patrné, že 37% respondentů upřednostňuje celoroční cestování. Cestovat mimo sezónu, kdy je možnost využití slev upřednostňuje 35% dotazovaných seniorů, tedy 1/3 respondentů a 28% dotazovaných respondentů uvedlo, že cestuje nejčastěji v létě.

## Ve kterém období nejčastěji cestujete?

Graf č.7 – Období ve kterém senioři nejčastěji cestují

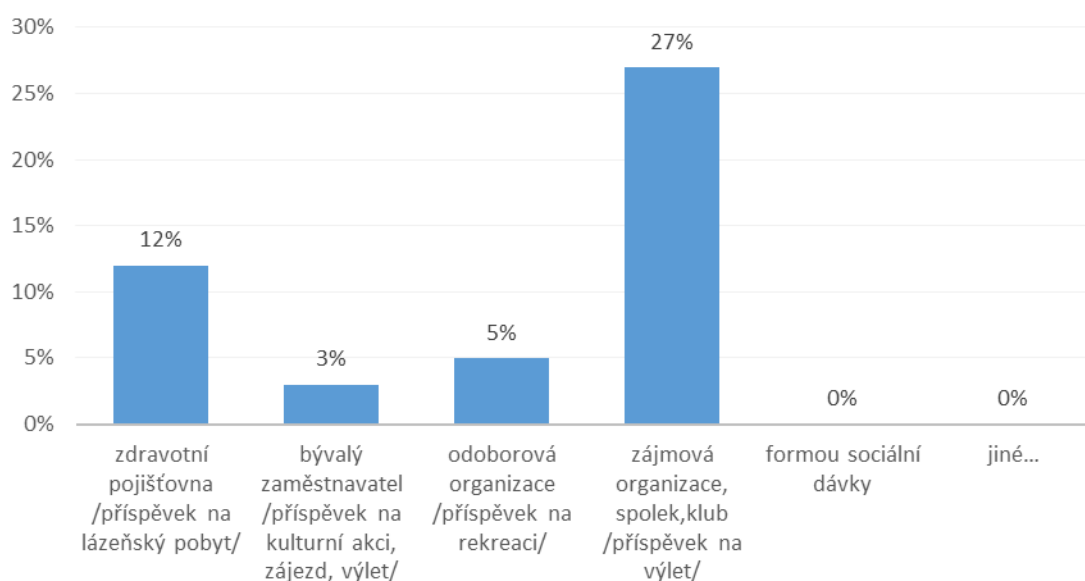


Příspěvek na cestování může seniorům umožnit snadnější přístup k cestování. Zda příspěvek senioři využívají a jestli byl seniorům nabídnut nejrůznějšími organizacemi ukazuje sloupcový **graf č. 8**. Tento graf znázorňuje výsledky **otázky č.11: Využíváte nebo jste využil/a jako senior příspěvek na cestování, rekreaci?** Respondenti, kteří odpovídali na tento dotaz, měli možnost uvést více variant odpovědí. Podle dotazníkového šetření bylo zjištěno, že senioři využívají příspěvek velmi málo a pokud ano, tak nejvíce využívají podporu od zájmového spolku nebo klubu. Členství v zájmových organizacích nebo klubech tak dává seniorům příležitost snadněji se zapojit do cestování.



## Využíváte nebo jste využil/a jako senior příspěvek na cestování, rekreaci?

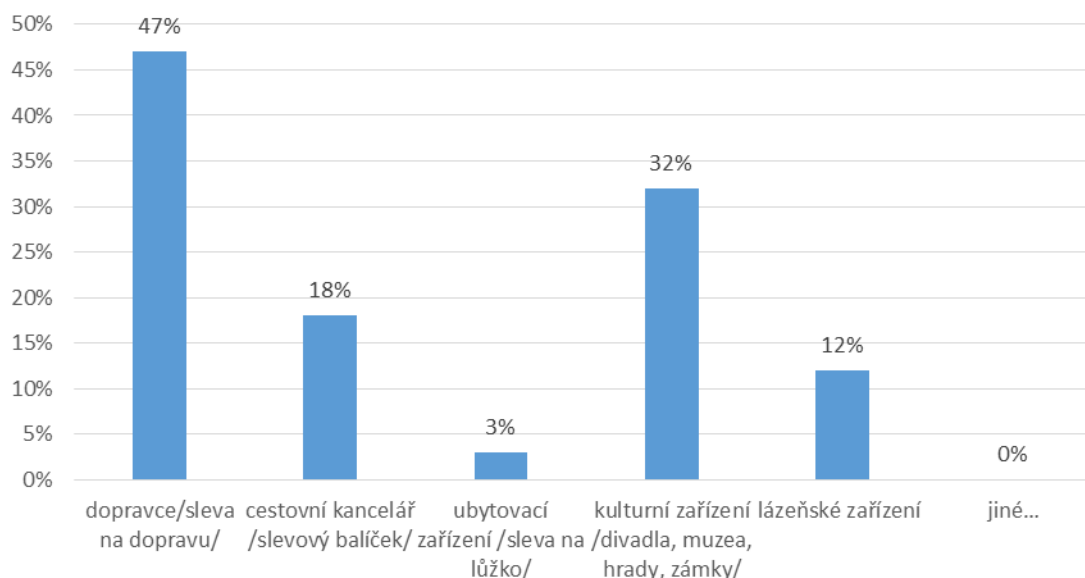
Graf č.8 – Příspěvek na cestování



**Graf č.9** ukazuje, jak senioři využívají slevy v cestovním ruchu, což je vyhodnocení **otázky č.12: Využíváte nebo jste využil/a jako senior slevu v cestovním ruchu?** Respondenti měli možnost uvést více variant odpovědí. Výzkum ukázal, že senioři v komerční sféře cestovního ruchu využívají slevy více než příspěvky na cestování. Znatelné využívání slev je od dopravců, kterých využilo 47% seniorů, dále jsou to kulturní zařízení, kde slevy využilo 32% respondentů, méně je to u cestovních kanceláří, zde slevy využilo celkem 18% seniorů a u lázeňských zařízení 12% dotazovaných. Nejméně senioři využili slevu v ubytovacích zařízeních a to pouhé 3% dotazovaných.

## Využíváte nebo jste využil/a jako senior slevu v cestovním ruchu?

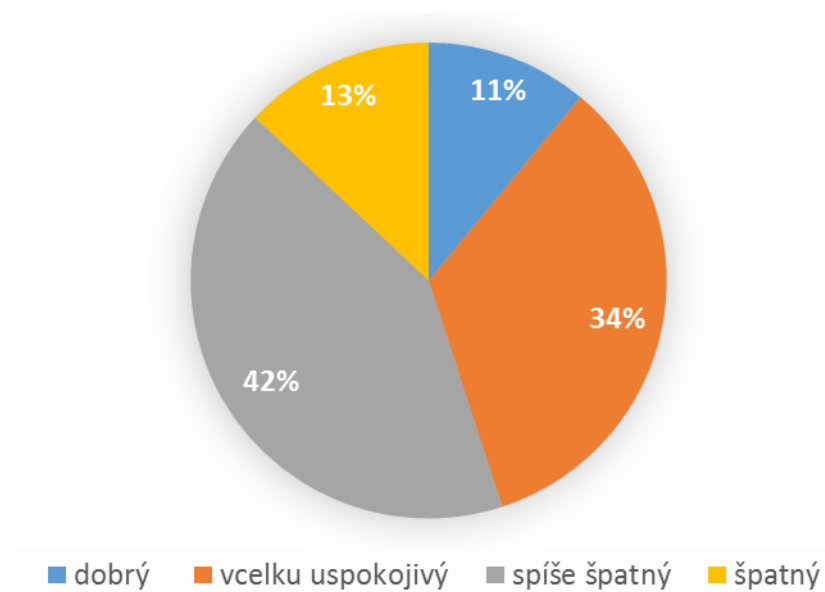
Graf č.9 – Slevy, které senioři využívají v cestovním ruchu



Graf č.4 a č.5 ukazuje výsledky otázky č.4 Omezuje Vás v cestování některá z níže uvedených překážek? Druhou nejčastější překážkou podle zjištěných dat jsou zdravotní problémy, které se týkají 51% dotazovaných seniorů, tedy nadpoloviční většiny zúčastněných respondentů. Dle věkových skupin je toto omezení nejvíce patrné u seniorů ve věku nad 76 let, ale také u seniorů mezi 66 až 75 lety. Nejméně hodnotí zdravotní problémy jako překážku v cestování senioři ve věkovém rozmezí 55 až 56 let, pouze 3 respondenti. Ze zjištěných výsledků se tedy potvrzuje hypotéza **H2 “Nadpoloviční většinu současných seniorů omezuje v účasti na cestovním ruchu špatný zdravotní stav.”** Toto zjištění potvrzuje i graf č.10, který znázorňuje výsledky otázky č.6: Jak vnímáte Váš současný zdravotní stav? Výsledky ukazují, že celkem 42% seniorů označilo svoje zdraví za spíše špatné, 34% respondentů vnímá svůj zdravotní stav jako vcelku uspokojivý a 13% respondentů jej označilo jako špatný. Pouze 11% považuje svůj zdravotní stav za dobrý. Toto hodnocení ukazuje, že zdraví je důležité při aktivitě jakou je cestování. V řadě případů se senioři obávají, že cestu nezvládnou, zejména když se jedná o vzdálené destinace, obávají se špatné vybavenosti zařízení včetně bezbariérovosti, omezeného nebo žádného dietního stravování a pod.

## Jak vnímáte Váš současný zdravotní stav?

Graf č.10 – Jak senioři vnímají svůj zdravotní stav



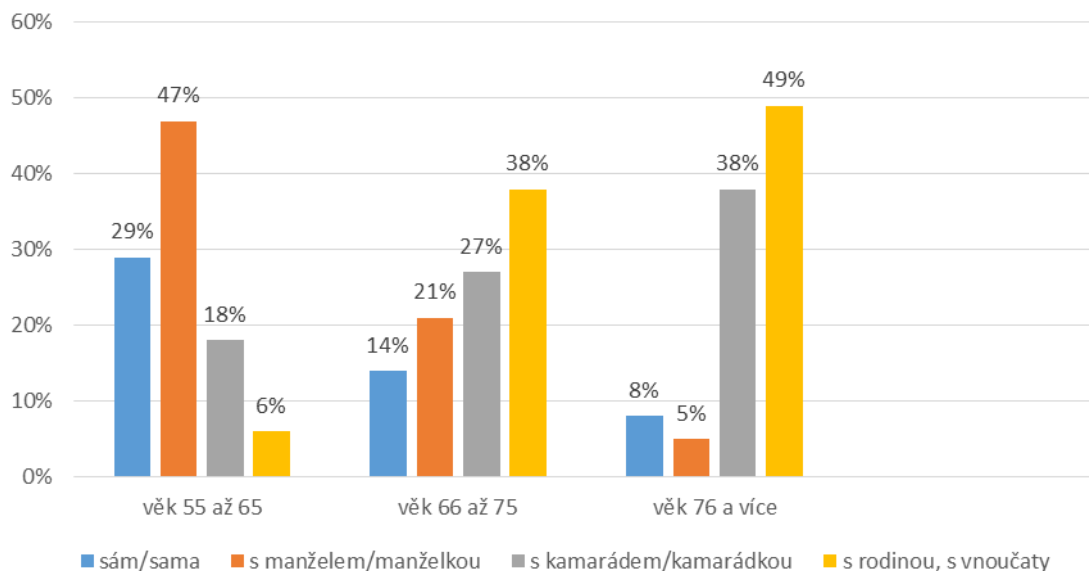
Následného šetření se zúčastnili senioři, kteří uvedli, že se věnují cestování. Na otázku s kým nejčastěji senioři cestují odpovídalo celkem 133 respondentů.

**Grafy č.11 a č.12** znázorňují zjištění otázky č.7: **S kým nejčastěji cestujete?** Ve sloupcovém **grafu č.11** je rozdělení respondentů podle věkových skupin. Z výsledku je patrný velký rozdíl mezi jednotlivými skupinami. Nejmladší generace seniorů nejčastěji uvádí, že cestuje s manželem 47%. Naproti tomu u věkové kategorie seniorů nad 76 let je tato varianta uvedena pouze 5%. Generace seniorů nad 76 let uvádí, že nejčastěji cestují s rodinou 49%. **Graf č.12** následně uvádí, s kým senioři nejčastěji cestují bez ohledu na věkové skupiny. Nejvíce respondentů tj. 37% uvedlo, že cestuje s rodinou a vnoučaty, 29% respondentů uvedlo, že cestuje s kamarádem/kamarádkou, 20% dotazovaných respondentů cestuje s manželkou/manželem a zbývajících 14% seniorů cestuje sám/sama. Podle zjištěných výsledků je pro seniory společník pro cesty důležitý a podporuje tak jejich odvahu cestovat. Mnozí senioři se vzhledem ke svému věku cítí na výletech bezpečněji, pokud mají vedle sebe někoho, na koho se mohou spolehnout. Tímto zjištěním se tak potvrzuje hypotéza **H3“Nadpoloviční většina současných seniorů cestuje v doprovodu společníka.”** Toto tvrzení také potvrzuje zjištění dat z **grafu č.13**. Tyto data znázorňují výsledky otázky č.8: **Jaké faktory Vás ovlivňují v**

**účasti na cestovním ruchu?** Pro 53% seniorů je důležitým faktorem při cestování, mít s kým cestovat.

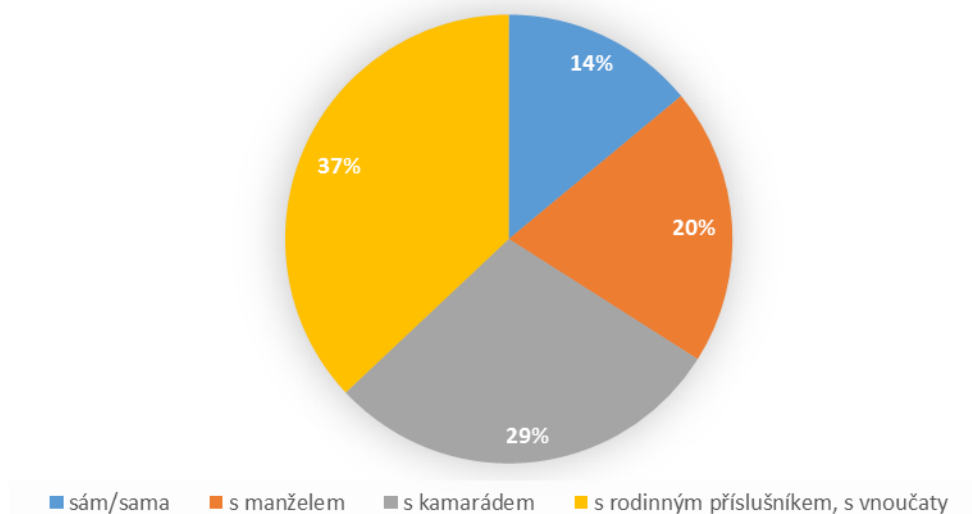
**S kým nejčastěji cestujete?**

**Graf č.11 – S kým senioři nejčastěji cestují dle věkových skupin**



**S kým nejčastěji cestujete?**

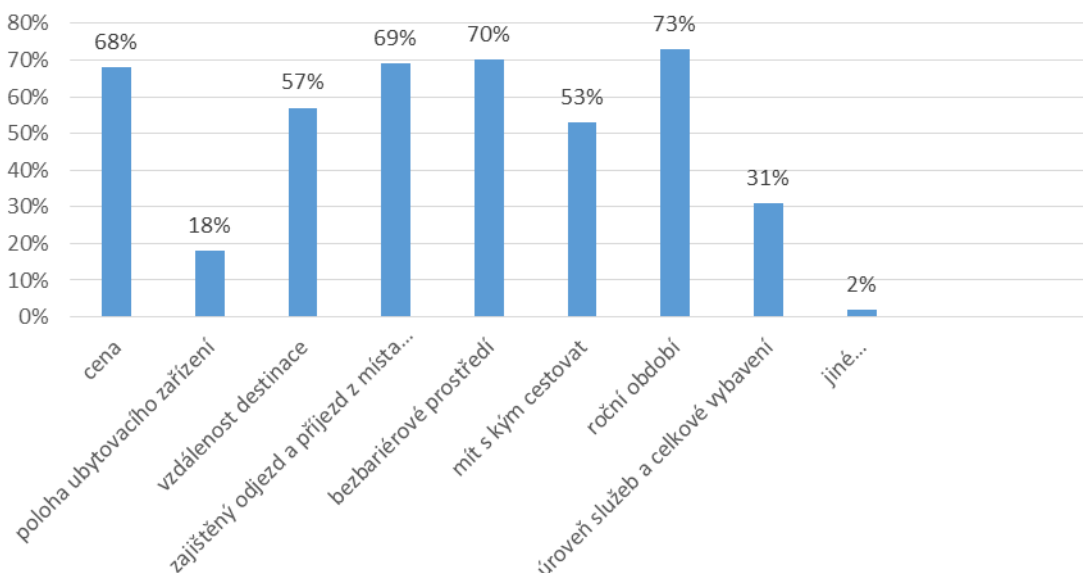
**Graf č.12 – S kým senioři nejčastěji cestují, celkový průměr**



U otázky č.8: **Jaké faktory Vás ovlivňují v účasti na cestovním ruchu?** měli respondenti možnost volit více odpovědí. Výsledkem šetření nám ukazuje následující **graf č.13**. Z grafu je patrné, že seniory ovlivňují faktory, které souvisí s možnými překážkami v cestování. 73% respondentů uvedlo, že rozhodujícím faktorem při cestování je roční období. Bezbariérové prostředí jako důležitý faktor uvedlo 70% respondentů. Vysoké procentuální zastoupení má i zajištěný odjezd a příjezd z domova 69%. Následuje finanční dostupnost pobytu 68%. Vzdálenost destinace je důležitá pro 57% seniorů a 53% respondentů uvedlo, že u nich rozhoduje mít s kým cestovat. Úroveň služeb získala 31%. Mezi méně důležitá se zařadila poloha ubytovacího zařízení 18%. V kolonce jiné 2% respondentů uvedlo možnost vzít si s sebou domácího mazlíčka a požadavek klidné prostředí. Tato zjištění jsou rozhodující pro hypotézu **H4** **“U nadpoloviční většiny současných seniorů je při výběru zájezdu rozhodující odjezd a příjezd z místa bydliště.”** Podle výsledků dotazníkového šetření se celkem 69% dotazovaných respondentů vyjádřilo, že rozhodující při výběru zájezdu, pobytu, výletu je zajištěný odjezd a příjezd z domova.

#### **Jaké faktory Vás ovlivňují v účasti na cestovním ruchu?**

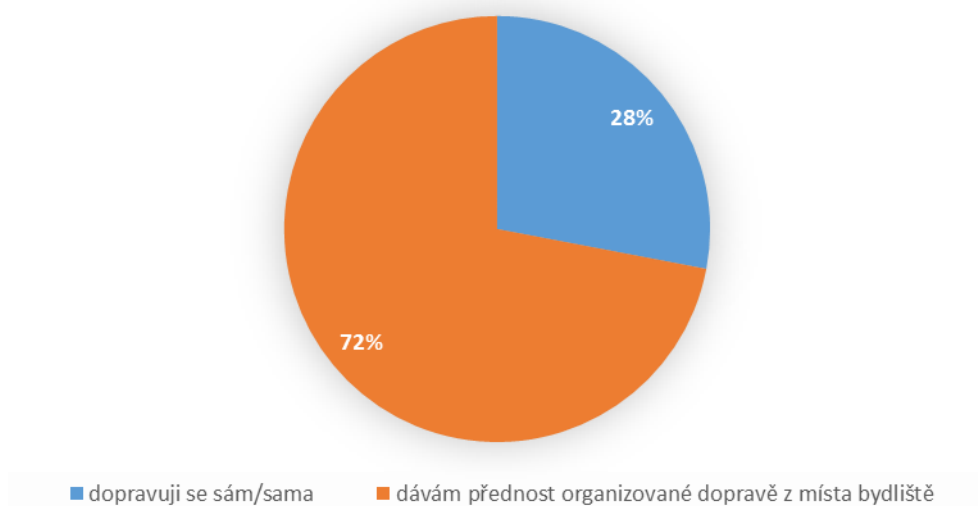
**Graf č.13 – Faktory, které ovlivňují seniory v jejich účasti na cestovním ruchu**



Hypotézu potvrzuje také zjištění výsledků z **grafu č.14**, který vyjadřuje výsledky **otázky č.9: Jak se nejčastěji dopravujete do destinace (místa pobytu)?** Celkem 72% respondentů dává přednost organizované dopravě, což je více jak 2/3 respondentů. Variantě dopravuji se sám/sama dává přednost pouze 28%. Většině seniorů tedy vyhovuje zajištěná doprava, naproti tomu jen malá část seniorů využívá vlastní dopravu.

### **Jak se nejčastěji dopravujete do destinace (místa pobytu)?**

**Graf č.14 – Způsob dopravy seniorů do destinace**



### **3.4. Komplexní zhodnocení výsledků průzkumu a následné doporučení**

Bakalářská práce na téma “Sociální cestovní ruch a jeho rozvoj v ČR je zaměřena na cestování seniorů a podporu tohoto segmentu. Cílem práce bylo zjistit možnosti účasti seniorů na cestovním ruchu. Pro splnění tohoto cíle byla použita metoda dotazníkového šetření, kde byly zjišťovány překážky, které mohou seniorům bránit v plnohodnotném a aktivnějším cestování. Dále bylo zjišťováno, co je pro seniory rozhodující v jejich účasti na cestování. Pro splnění cíle byly stanoveny dvě výzkumné otázky a čtyři hypotézy.

**VO1: Jaké překážky brání seniorům v účasti na cestovním ruchu?**

**VO2: Jaké faktory ovlivňují seniory při výběru zájezdu?**

Hypotézy:

**H1: Nadpoloviční většinu současných seniorů omezuje v účasti na cestovním ruchu nedostatek finančních prostředků.**

**H2: Nadpoloviční většinu současných seniorů omezuje v účasti na cestovním ruchu špatný zdravotní stav.**

**H3: Nadpoloviční většina současných seniorů cestuje v doprovodu společníka.**

**H4: U nadpoloviční většiny současných seniorů je při výběru zájezdu rozhodující odjezd a příjezd z místa bydliště.**

Při ověřování hypotézy č.1 a č.2 byli zahrnuti všichni respondenti bez ohledu na to, zda cestují či nikoliv, neboť se jednalo o překážky v cestování.

**Hypotéza č.1 Nadpoloviční většinu současných seniorů omezuje v účasti na cestovním ruchu nedostatek finančních prostředků.** Hypotéza byla potvrzena. Zde bylo zjištěno, že z celkového počtu dotazovaných seniorů ve věkovém vymezení 55+ nadpoloviční většina uvedla jako překážku nedostatek finančních prostředků. Hypotéza byla potvrzena otázkami **č.4 a č.5** (viz.dotazník příloha A).

**Hypotéza č.2 Nadpoloviční většinu současných seniorů omezuje v účasti na cestovním ruchu špatný zdravotní stav.** Hypotéza byla potvrzena, kdy z celkového počtu dotazovaných seniorů více jak polovina uvedla zdravotní stav jako překážku v cestování. Hypotéza byla zjišťována otázkami **č.4 a č.6** (viz.dotazník příloha A)

Ke stanovení **hypotézy č.3 a č.4** byli zařazeni senioři, kteří uvedli, že cestují.

**Hypotéza č.3 Nadpoloviční většina současných seniorů cestuje v doprovodu společníka.** Hypotéza byla potvrzena. Zde bylo zjišťováno, zda senioři preferují při cestování společníka. Nadpoloviční většina dotazovaných seniorů uvedla, že cestuje v doprovodu společníka. Toto zjištění potvrdily odpovědi respondentů, kteří odpovídali na otázky **č.7 a č.8.** (viz.dotazník příloha A).

**U hypotézy č.4 U nadpoloviční většiny současných seniorů je při výběru zájezdu rozhodující odjezd a příjezd z místa bydliště.** Bylo stanoveno, že při výběru zájezdu rozhoduje u seniorů odjezd a příjezd z místa bydliště. Tato hypotéza byla potvrzena,

neboť více jak polovina dotazovaných seniorů uvedla, že je pro ně důležitý zajištěný odjezd a příjezd z místa bydliště. Pro stanovení hypotézy byly použity otázky č. 8 a č.9 (viz.dotazník příloha A).

Na základě dotazníkového šetření lze odpovědět na otázku **VO1: Jaké překážky brání seniorům v účasti na cestovním ruchu?** Následně bylo zjištěno, že seniorům v účasti na cestovním ruchu brání tyto překážky: nedostatek finančních prostředků, kterou uvedlo 52% dotázaných a zhoršený zdravotní stav, kterou uvedlo 51% dotázaných. Z dotazníkového šetření také vyplynula odpověď na otázku **VO2: Jaké faktory ovlivňují seniory při výběru zájezdu?** Důležitá okolnost pro seniory v účasti na cestovním ruchu je cena, kterou uvedlo 68% dotázaných, další faktor ovlivňující výběr zájezdu je zajištěný příjezd a odjezd z domova, který uvedlo celkem 69% respondentů, rozhodující je pro seniory také bezbariérové prostředí, které uvedlo 70% respondentů a roční období, jež uvedlo 73% dotázaných.

Podle celkového zjištění lze konstatovat, že cestování je seniorům blízké a mají o cestování zájem. Ze 168 zúčastněných respondentů 79% uvedlo, že se ve svém volném čase věnuje cestování. Výzkum ukázal, že přestože většina seniorů cestuje, musí čelit různým překážkám, mezi které se řadí zdravotní stav, nedostatek finančních prostředků, ale i to, že část seniorů nemá s kým cestovat. Tuto překážku uvedlo 15% respondentů a je nejvýraznější u seniorů ve věku nad 76 let. Tito senioři jsou mnohdy ještě vitální a rádi by se někam podívali, ale nemají žádného společníka na cesty. Odstranění nebo zmírnění těchto překážek přispěje k tomu, že senioři budou cestovat bez obav a zároveň se zvýší i jejich zájem o cestování. Pokud subjekty, které působí v cestovním ruchu, podnikatelský sektor a zejména veřejný sektor jsou dostatečně obeznámeni s problémy seniorů při účasti na cestování, je na nich, aby využily veškeré nástroje k podpoře cestování seniorů v rámci Národní podpory cestovního ruchu. Zde již byla realizována řada projektů, zejména v oblasti bezbariérovosti. Nelze také opomíjet seniory, kteří jsou omezeni v cestování vzhledem k nedostatku finančních prostředků. V České republice je podpora v cestování poskytována v rámci zájmových organizací, které mohou požádat o finanční podporu na cestování. Ne ale každý má možnost zapojit se do zájmové organizace nebo nemá zájem. Zde je možné navrhnout, aby jednotlivé samosprávy v rámci podpory cestování seniorů pořádaly nebo finančně podporovaly organizované výlety pro seniory se zajištěným odjezdem a příjezdem z místa bydliště.



Tyto organizované výlety by jistě přivítali zejména ti senioři, kteří nemají s kým cestovat a nebo mají omezené finanční prostředky. Další zlepšení je žádoucí v lepším přístupu k informacím z hlediska možnosti uplatnění slev. Jedná se zejména o starší generaci seniorů, které je internet vzdálenější než mladší generaci seniorů.

## Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na sociální cestovní ruch a jeho rozvoj v ČR. Cílem práce bylo zjistit možnosti účasti seniorů na cestovním ruchu jako způsobu prožití plnohodnotného života a aktivního stárnutí.

Sociální cestovní ruch je druh cestovního ruchu, který usnadňuje sociálně znevýhodněným skupinám obyvatel zapojit se do cestování a zohledňuje jejich špatnou finanční situaci, zdravotní postižení, ale i vysoký věk jednotlivých skupin občanů. V České republice je tento druh cestovního ruchu podporován v rámci Národního programu podpory cestovního ruchu. Doposud byla podpora zaměřena na tvorbu nových produktů v cestovním ruchu ve formě systémových dotací, které byly poskytnuty podnikatelským subjektům a jednotlivým organizacím na vymezené aktivity, které souvisejí se sociálním cestovním ruchem. V teoretické části je uvedeno několik příkladů dobré praxe v Pardubickém kraji. Neziskové organizace, které v rámci svých činností pořádají zájezdy pro seniory mohou žádat o dotace a jednotlivá města mohou na podporu cestování seniorů poskytnout granty jednotlivým spolkům. Seniorům jsou poskytovány slevy na dopravu a kulturní akce, přímá podpora seniorům na cestování ve formě sociální dávky zatím chybí.

Senioři dnes představují perspektivní segment pro cestovní ruch. Jsou heterogenní skupinou, která disponuje dostatkem volného času. Senioři se mohou intenzivně věnovat nejrůznějším zálibám, mezi které může patřit právě cestování. V cestovním ruchu je ale nutné brát na zřetel jednotlivé věkové skupiny seniorů a jejich rozdílný přístup k cestování, neboť věk, zdravotní stav a finanční situace výrazně ovlivňují účast seniorů v cestování. S přibývajícím věkem rostou výdaje na léky, služby, a u seniorů se tak může zhoršovat finanční situace a pro mnohé se cestování stane finančně zatěžující. V důsledku této skutečnosti se snižuje jejich aktivita v cestování. Nelze také opomenout seniory, kteří žijí osamoceně a nemohou se cestování věnovat, protože nemají na cesty žádného společníka. Sociální cestovní ruch je určen také pro tyto seniory.

Předpokládá se, že senioři budou v budoucnu patřit mezi početnou skupinu zákazníků v cestovním ruchu, neboť již dnes tvoří velkou část populace. V cestovním ruchu se tak nabízí možnost zvýšené poptávky, a proto je nutné, aby poskytovatelé služeb byli připraveni nabídnout seniorům takové produkty, které jim budou vyhovovat po stránce zdravotní a finanční. Pokud budou tyto produkty seniorům nabízeny, bude

úspěšně naplňován záměr sociálního cestovního ruchu. Důležité je také zvýšit dostupnost cestování nejen seniorům, ale i co nejširším vrstvám obyvatel, pro které je účast na cestovním ruchu obtížná a nebo se nemohou z nějakého důvodu účastnit cestování. Jedná se především o skupiny lidí s nízkými příjmy a zdravotními problémy.

Z praktické části vyplývá, že se senioři zajímají o cestování, neboť většina dotazovaných uvedla, že se ve svém volném čase věnuje této aktivitě. Naproti tomu je nutné zvážit, že přestože senioři cestují, musí čelit překážkám, které je v cestování omezují. Toto zjištění je důležitou skutečností pro všechny subjekty, které působí ve státním a neziskovém sektoru, aby vycházely vstříc seniorům, které omezují v aktivnějším cestování překážky, jakými jsou špatná ekonomická situace a zdravotní stav. Je nutné se zaměřit na seniory, kteří vzhledem k vysokému věku žijí sami a nemají s kým cestovat. Právě této věkové skupině seniorů nad 76 let by se měla věnovat větší pozornost, vzhledem ke stále se zvyšujícímu průměrnému věku dožití. Především je dostatečně informovat o kulturních akcích, pořádat pro ně nenáročné výlety za symbolickou cenu a zajistit jim odjezd a příjezd z místa bydliště.

Cestovní ruch plní řadu společenských funkcí, významně přispívá k všestrannému rozvoji osobnosti, poznání a navazování společenských kontaktů. Je také ukazatelem životní úrovně společnosti. Pozitivní skutečností je, že se Česká republika zapojila do rozvoje sociálního cestovního ruchu a věnuje mu značnou pozornost.

## Seznam použité literatury a internetových zdrojů:

### *Literární zdroje:*

BOČKOVÁ, Lenka, Šárka HASTRMANOVÁ a Egle HAVRDOVÁ. *50+ aktivně: fakta, inspirace a rady do druhé poloviny života*. Praha: Respekt institut, 2011, 95 s. ISBN 978-80-904153-2-4.

DROBNÁ, Daniela a Eva MORÁVKOVÁ. *Cestovní ruch: pro střední školy a pro veřejnost*. 2. upr. vyd. Praha: Fortuna, 2010, 200 s. ISBN 978-80-7373-079-6.

DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 237 s. ISBN 978-80-7380-123-6.

FAZIK, Alexander. *Čítanka: Sociologie volného času a cestovního ruchu: (výběr statí, textů a klíčových citací z děl pojednávajících o sociologii volného času a cestovním ruchu)*. 1. vyd. V Praze: Vysoká škola obchodní, 2011. 297 s. ISBN 978-80-86841-35-9.

FIŠEROVÁ, Věra. *Volný čas a jeho animace v cestovním ruchu*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola hotelová v Praze 8, 2008, 91 s. ISBN 978-80-86578-87-3.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

HEŘMANOVÁ, Eva. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. 239 s. Studijní texty; sv. 54. ISBN 978-80-7419-106-0.

HOUŠKA, Petr a Zdenka PETRŮ. *Cestovní ruch v působnosti orgánů EU: (vybrané dokumenty)*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010, 275 s. ISBN 978-80-245-1645-5.

INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. V Tribunu EU vyd. 1. Praha: Tribun EU, 2008. 89 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-407-5.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-7178-535-0.

KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6.

MATUŠÍNSKÁ, K., WILESKOVÁ, M. Jak komunikovat s budoucími seniory v Moraskoslezském kraji. In BAČUVČÍK, Radim. *Tradiční a nové v marketingové komunikaci*. 1. vyd. Zlín: VeRBuM, 2011, 218 s. ISBN 978-80-87500-04-0.

MLÝNKOVÁ, Jana. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.

MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 203 s. ISBN 978-80-210-5029-7.

NEJDL, Karel. *Management destinace cestovního ruchu*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 204 s. ISBN 978-80-7357-673-8.

ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. V Praze: Idea servis, 2010, 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5.

PACOVSKÝ, Vladimír. *O stárnutí a stáří*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1990, 135 s. ISBN 80-201-0076-8.

- PATTERSON, I. (2006). *Growing Older. Tourism and Leisure behavior of Older Adults*. Wallingford: CABY. In KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6.
- PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008, 298 s. ISBN 978-80-7041-658-7.
- PÁVKOVÁ, Jiřina et al. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PETROVÁ KAFKOVÁ, Marcela. *Šedivější hodnoty?: aktivita jako dominantní způsob stárnutí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2013, 181 s. ISBN 978-80-210-6310-5.
- PETRUŠ, Zdenka. *Základy ekonomiky cestovního ruchu*. 2., upr. vyd. Praha: Idea servis, 2007, 124 s. ISBN 978-80-85970-55-5.
- REIDL, Andreas. *Senior - zákazník budoucnosti: marketing orientovaný na generaci 50+*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. 256 s. ISBN 978-80-265-0018-6.
- RYGLOVÁ, Kateřina. *Cestovní ruch: soubor studijních materiálů*. Vyd. 3. rozš. Ostrava: Key Publishing, 2009, 187 s. ISBN 978-80-7418-028-6.
- SAK, Petr a KOLESÁROVÁ, Karolína. *Sociologie stáří a seniorů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 225 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-3850-5.
- SCHMEIDLER, Karel. *Problémy mobility stárnoucí populace*. Vyd. 1. Brno: Novpress, 2009, 180 s. ISBN 978-80-87342-05-3.
- SIDIROPULU JANKŮ, Kateřina a Radim MARADA. *Život v pohybu*. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2006, 182 s.
- SYROVÁTKOVÁ, Jaroslava. *Specifické formy cestovního ruchu*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013, 84 s. ISBN 978-80-7372-927-1.
- ŠERÁK, Michal. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.
- ŠTILEC, Miroslav. *Program aktivního stylu života pro seniory*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 135 s. ISBN 80-7178-920-8.
- ŠTÝRSKÝ, Jiří a Jiří ŠÍPEK. *Geograficko psychologické souvislosti cestování, turistiky a rekreace: kapitoly z geopsychologie*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 164 s. ISBN 978-80-7435-114-3.
- TITTELBACHOVÁ, Šárka. *Věda výzkum a vzdělání v turismu – cesta ke zvýšení konkurenceschopnosti turistických destinací*. In: FAZIK, Alexander. *Čítanka: Sociologie volného času a cestovního ruchu: (výběr statí, textů a klíčových citací z děl pojednávajících o sociologii volného času a cestovním ruchu)*. 1. vyd. V Praze: Vysoká škola obchodní, 2011. 297 s. ISBN 978-80-86841-35-9.
- VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 96 s. ISBN 978-80-247-2170-5.
- ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

*Zdraví pro třetí věk*. 1. vyd. Přeložil Lucie Kubešová. Čestlice: Rebo, 2006, 270 s. ISBN 80-7234-536-2. s.15

ŽUMÁROVÁ, Monika. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. 1. vyd. Prešov: Akcent print, 2012, 178 s. ISBN 978-8089295-43-2.

### **Internetové zdroje:**

Aktivizační činnosti. *Sociální služby města Pardubic: Umíme pomáhat a nálezat pro vás řešení*. [online]. [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.ssmpe.cz/index.php/zcps>

*Athena na cestách* [online]. 2010 [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: [cd-athena.netnews.cz/doc/ATHENA.pdf](http://cd-athena.netnews.cz/doc/ATHENA.pdf)

*Athena na cestách: Přístupný cestovní ruch v kostce* [online]. 2010 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.kazuist.cz/download-ba68b0d612/>

Centrum sociálních služeb a pomoci Chrudim. *Centrum sociálních služeb a pomoci Chrudim*. [online]. 2015 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.socialni-sluzby.cz/index.php>

Cestovní ruch. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/podpora-regionu-a-cestovni-ruch/cestovni-ruch>

Cestovní ruch v České republice 2012: Programové financování. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/a6bc21b6-0b35-45f9-8455-b3240d13b201/Cestovni-ruch-v-CR-2012.pdf>

10 let klubu seniorů Horka. *Obec Horka*. [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.horka.info/seniori>

Dopřejte si dovolenou nebo pobyt pro seniory. *Cestování pro seniory: Být seniorem je u nás předností-pobyty a zájezdy pro seniory 55+*. [online]. 2013 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.cestovaniproseniory.cz/>

Chcete se stát členem svazu důchodců české republiky, o.s.? *Svaz důchodců České republiky občanské sdružení*. [online]. [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www.sdcr.cz/clanky/dokumenty-sdcr/clenstvi.html>

Chrudimský zpravodaj: Měsíčník chrudimské radnice. [online]. 2015 [cit. 2015-18-03]. Dostupné také z: [http://www.chrudim.eu/cs/download/chz/03\\_15.pdf](http://www.chrudim.eu/cs/download/chz/03_15.pdf)

Jaký je rozdíl mezi Radou seniorů, Seniorcentrem a kluby seniorů? *Pardubice*. [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/urad/konik/skolstvi-kultura-a-sport/kultura-a-sport/jaky-je-rozdil-mez-radou-senioru-seniorcentrem-a-kluby-senioru/>

Kontakt. *TJ Sokol Polabiny Pardubice* [online]. 2015 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: [http://www.tjpolabiny.cz/turistika/tur\\_kontakt.html](http://www.tjpolabiny.cz/turistika/tur_kontakt.html)

Lázeňské pobyty pro seniory. *Bohdaneč léčebné lázně* [online]. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.llb.cz/pobyty-samoplatci/lazenske-pobyty-pro-seniory.htm>

O klubu. *Klub přátel Pardubicka*. [online]. 2013. [cit. 2015-08-04]. Dostupné z: <http://www.kppardubicka.cz/cs/menu/zobrazit/4-o-klubu/>

O nás. *Klub českých turistů Chrudim* [online]. 2016 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.vejslap.estranky.cz/clanky/o-nas>

O nás. *KO-TOUR*. [online]. 2015 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.kotour.cz/stranky/3:o-nas.html>

O nás? *Sociální služby města Pardubic: Umíme pomáhat a nálezat pro vás řešení*. [online]. [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.ssmpe.cz/index.php/dpsd>

O nás. *Spolek HURÁ NA VÝLET: Nezisková organizace*. [online]. 2014/2015 [cit. 2015-08-04]. Dostupné z: <http://vylet.vesele.info/rubriky/o-nas>

O projektu. *Cestování pro seniory: Být seniorem je u nás předností-pobyty a zájezdy pro seniory 55+*. [online]. 2013 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.cestovaniproseniory.cz/>

OK tours a.s. *OK tours* [online]. 2011 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.oktours.cz/cs>

15 let trvání organizace svazu diabetiků ve Slatiňanech. *Ozvěny Slatiňan*. [online]. 2006 [cit. 2015-08-04]. Dostupné z: <http://ozveny.slatinany.cz/cl1801737005.htm>

Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 - 2017. *Rada seniorů České republiky, o.s.* [online]. [cit. 2015-04-04]. <http://www.rscr.cz/2013/04/narodni-akcni-plan-podporujici-pozitivni-starnuti-pro-obdobi-let-2013-az-2017/>

Rok 2014 - Podprogram cestování dostupné všem. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: [http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Programy-Dotace/Narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-\(2010-201/Rok-2014-Podprogram-Cestovani-dostupne-vse](http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Programy-Dotace/Narodni-program-podpory-cestovniho-ruchu-(2010-201/Rok-2014-Podprogram-Cestovani-dostupne-vse)

Senior klub CSSP Chrudim. *Centrum sociálních služeb a pomoci Chrudim*. [online]. 2015 [cit. 2015-08-13]. Dostupné z: <http://www.socialni-sluzby.cz/senior-klub.php>

Senior pas - úvod. *Senior pas slevy a výhody pro seniory* [online]. [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.seniorpasy.cz/>

Seniři mohou cestovat pohodově, i u nás jsou cestovní kanceláře pro seniory. *Asociace cestovních kanceláří*. [online]. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.ackcr.cz/aktuality-pro-verejnost/seniori-mohou-cestovat-pohodove-i-u-nas-jsou-cestovni-kancelare-pro-seniory/>

*Stanovisko Evropské hospodářské a sociální komise k tématu Sociální cestovní ruch v Evropě (2006/C 318/12) ze dne 14. 9. 2006*. [online]. 2006 [cit. 2014-01-24]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0067:0077:EN:PDF>

Vymezení cestovního ruchu. *Czech Tourism*. [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz/>

Výroční zpráva 2013. *Centrum sociálních služeb a pomoci Chrudim*. [online]. [cit. 2015-08-20]. Dostupné z: [www.socialni-sluzby.cz/pdf/cssp-chrudim-vyrocní-zprava-2013c.pdf](http://www.socialni-sluzby.cz/pdf/cssp-chrudim-vyrocní-zprava-2013c.pdf)

Výroční zpráva 2013. *Centrum sociálních služeb Chrudim* [online]. [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: [://www.socialni-sluzby.cz/pdf/cssp-chrudim-vyrocní-zprava-2013c.pdf](http://www.socialni-sluzby.cz/pdf/cssp-chrudim-vyrocní-zprava-2013c.pdf)

Zdravé město. *Chrudim: oficiální stránky města*. [online]. 18.5.2015 [cit. 2015-08-04]. Dostupné z: <http://www.chrudim.eu/zdrave-mesto.html>

Základní charakteristiky demografické situace v ČR.: *Statistická ročenka ČR, Zdravotnická ročenka ČR, ČSÚ. Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. 2001, 13.6.2008 [cit. 2016-01-06]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/nahled/cs/1058>

## **Seznam tabulek a grafů:**

**Tabulka 1:** Formy a Druhy cestovního ruchu

**Tabulka 2:** Změny ve stáří

**Tabulka 3:** Počet repondentů, kteří se zúčastnili písemného dotazování

**Tabulka 4:** Věkové vymezení všech seniorů, kteří se zúčastnili dotazování

**Tabulka 5:** Senioři, kteří se věnují ve svém volném čase cestování

**Tabulka 6:** Věkové vymezení seniorů, kteří se ve svém volném čase věnují cestování

**Graf 1:** Členění cestovního ruchu pro všechny

**Graf 2:** Věková struktura seniorů mezi lety 1950-2030

**Graf 3:** Cestují senioři ve svém volném čase?

**Graf 4:** Překážky, které brání seniorům v cestování podle věku

**Graf 5:** Překážky, které brání seniorům v cestování

**Graf 6:** Jak senioři hodnotí svoji finanční situaci

**Graf 7:** Období ve kterém senioři nejčastěji cestují

**Graf 8:** Příspěvek na cestování

**Graf 9:** Slevy, které senioři využívají v cestovním ruchu

**Graf 10:** Jak senioři vnímají svůj zdravotní stav

**Graf 11:** S kým senioři nejčastěji cestují, dle věkových skupin

**Graf 12:** S kým senioři nejčastěji cestují, celkový průměr

**Graf 13:** Faktory, které ovlivňují seniory v jejich účasti na cestovním ruchu

**Graf 14:** Způsob dopravy seniorů do destinace



## **Seznam obrázků:**

**Obrázek 1:** Maslowova pyramida potřeb

## **Seznam příloh:**

**Příloha A:** Úplné znění dotazníku empirického šetření

**Příloha A:**

## **DOTAZNÍK**

Vážená paní, vážený pane. Jmenuji se Alena Machová, jsem studentkou oboru Sociální komunikace v neziskovém sektoru Univerzity Hradec Králové. Dovoluji si Vám předložit dotazník s prosbou o jeho vyplnění. Tento dotazník mi poslouží při zpracování mé bakalářské práce „Sociální cestovní ruch a jeho rozvoj v ČR“. Cílem dotazníku je zjistit, jak se senioři aktivně zapojují do cestovního ruchu. Dotazník je anonymní a veškeré údaje, které dotazník poskytne, budou použity čistě k výzkumným účelům, nebudou zneužity, nebudou nikomu nepovolanému předány. Dotazník prosím vyplňte, pokud Vám je **55** a více let a věnujete se cestování ve svém volném čase. Pokud **necestujete**, vyplňte prosím **pouze** otázky č.1 až č.6..

**VÁMI VHODNOU ODPOVĚĎ, PROSÍM, OZNAČTE.**

**1. Pohlaví?**

- a) muž
- b) žena

**2. Do jaké věkové skupiny patříte?**

- a) 55 až 65
- b) 66 až 75
- c) 76 a více

**3. Věnujete se ve svém volném čase cestování?**

- a) ano
- b) ne

**4. Omezuje Vás v cestování některá z níže uvedených překážek?**

**U této otázky lze vybrat více odpovědí.**

- a) zdravotní problémy
- b) finanční prostředky
- c) nemám s kým cestovat
- d) obava z dopravy
- f) vysoký věk
- g) jiné.....
- h) v cestování mi nebrání žádné překážky

**5. Jak hodnotíte Vaši současnou finanční situaci?**

- a/ nadprůměrnou
- b/ průměrnou
- c/ dostačující
- d/ nedostačující

**6. Jak vnímáte Váš současný zdravotní stav?**

a/ dobrý

b/ vcelku uspokojivý

c/ spíše špatný

d/ špatný

**7. S kým nejčastěji cestujete?**

a) sám/sama

b) s manželem/manželkou

c) s kamarádem/kamarádkou

d) s rodinou, s vnoučaty

**8. Jaké faktory Vás ovlivňují v účasti na cestovním ruchu?**

**U této otázky lze vybrat více odpovědí.**

a) finanční dostupnost

b) poloha ubytovacího zařízení

c) vzdálenost destinace

d) odjezd a příjezd z místa bydliště

e) bezbariérové prostředí

f) roční období

- g) nabídka služeb (sauna, parní inhalace, lázeňské procedury, dostupnost lékařské péče)
- h) mít s kým cestovat
- i) jiné...

**9. Jak se nejčastěji dopravujete do destinace (místa pobytu)?**

- a) dopravuji se sám/sama
- b) dávám přednost organizované dopravě z místa bydliště

**10. Ve kterém období nejčastěji cestujete?**

- a) v létě / v sezónním období/
- b) mimo sezónu /možnost slev/
- c) kdykoliv /celoročně/

**11. Využíváte, nebo jste využil/a jako senior příspěvek na cestování, rekreaci, apod.? Pokud ano, uveďte prosím organizaci, která Vám příspěvek poskytla. U této otázky lze vybrat více odpovědí.**

- a) zdravotní pojišťovna /příspěvek na lázeňský pobyt/
- b) bývalý zaměstnavatel /příspěvek na kulturní akci, zájezd/
- c) odborová organizace /příspěvek na rekreaci/
- d) zájmová organizace, spolek, klub /příspěvek na výlet/

e) formou sociální dávky

f) jiné.....

**12. Využíváte nebo jste využil/a jako senior slevu v cestovním ruchu ?**

**Pokud ano, uveďte prosím organizaci / zařízení/, která vám slevu poskytla. U této otázky lze vybrat více odpovědí.**

a) dopravce /sleva na dopravu/

b) cestovní kancelář /slevový balíček/

c) ubytovací zařízení /sleva na lůžko/

d) kulturní zařízení (divadla, muzea, hrady zámky)

e) lázeňské zařízení

f) jiné...

**DĚKUJI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU.**